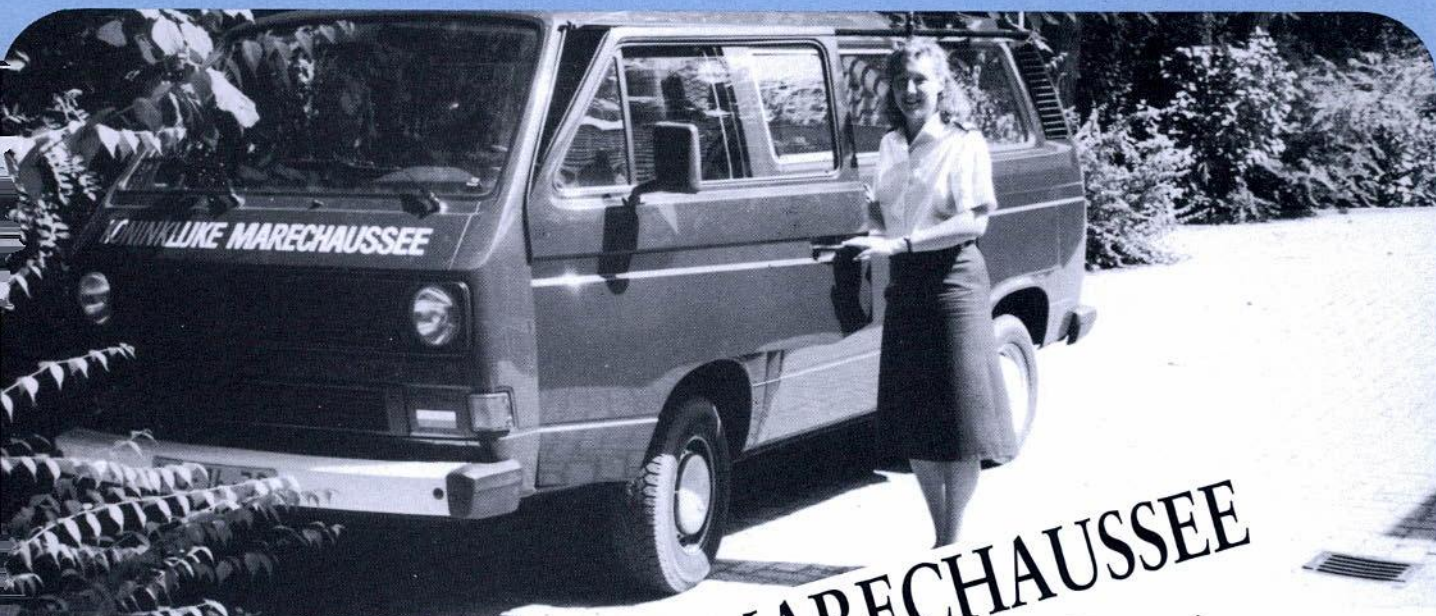

VROUWEN BIJ DE MARECHAUSSEE

In dit
nummer o.a.:

- Haarlemmerolie? ● Rockin' Ramona ● De bevoorrading reservedelen bij 1LK
- Staatsgreep voor analfabeten alleen! ● Vrouwen aan boord (2)
- Dienstplichtig, getrouwd en vader bij de KLu ● Dement ● 'Jij hoort toch andere muziek mooi te vinden!' ● Regarding Henry ● Cement ● Boeken

EGO

MAANDBLAD
VAN DE DIENST
HUMANISTISCH
GEESTELIJKE VERZORGING
BIJ DE KRIJGSMACHT
UITGAANDE VAN
HET HUMANISTISCH VERBOND

nr. 10, oktober 1991, 30e jaargang

Abonnementsprijs f 15,- per jaar, te storten op postbankrekening 4801414 t.n.v. Hoofdraadsman HGV te Zeist. Militairen ontvangen het blad op aanvraag zonder betaling.

Redactie:

Jan den Boer, Klazien van Brandwijk-Wiltjer, Wim Heij (voorz.), Carine van Hinte, Peter Samwel, Jos Siersma, Frank Spoelstra.

Vaste medewerkers:

Adriaan Bijl, Theo Carree, Arend van Dam, Evert van Dijk, Gerard van Erkelens, Karen Heij, Pieter de Jager, Tom Janssen, Willy Lohmann, Frits Maas, Len Munnik, René Nauta, Leo van Opzeeland, Cor Out, Tom Pauka, Freek Pol, Rien Robijns, Karel Roskam, Paul Rutten, Hans Schonk, Klaas Soesbeek, Jan Stoof, Wessel Visser, Hans van Wissen.

Eindredactie en vormgeving:

Frank Spoelstra

Redaktiesekretariaat:

Erika Krijt-Leijendekkers

Druk: Brouwer Offset b.v. Utrecht

Adres redactie en administratie:

Bureau Hoofdraadsman,
Coornherthuis, Oranje Nassaulaan 71,
3708 GC Zeist, tel. 03404-14436.
Bijdragen in EGO verschijnen op persoonlijke titel en vertegenwoordigen niet noodzakelijkerwijs de visie van de redactie of de dienst HGV.

Inhoud

Haarlemmerolie?	2
Vrouwen bij de marechaussee	3
Rockin' Ramona	6
De bevoorrading	
reserveden bij 1 LK	8
Dement	10
Staatsgreep voor analfabeten!	11
Regarding Henry	12
De luchtmobiele sector	
(poster)	14
Natuurkalender '92	16
'Jij hoort toch andere muziek	
mooi te vinden!'	17
Vrouwen aan boord (2)	20
Opnieuw beginnen	21
Cement (Prikkel)	22
Dienstplichtig, getrouwd	
en vader bij de KLu	24
Vragen staat vrij	25
Boeken	26
Willy Lohmann	28

Foto pag. 23 Gerard van Erkelens

HAARLEMMEROLIE?

De inzetbaarheid van Nederlandse militairen

De attente lezer of luisteraar zal het de afgelopen zomer ook zijn opgeval-
len: de Nederlandse militair lijkt overal voor ingezet te kunnen worden.
Althans als we een aantal Nederlandse ministers mogen geloven. De één is
nog niet uitgepraat over inzet in Suriname of de ander maakt al weer een
opmerking over de inzet van Nederlandse militairen in Joegoslavië. Terwijl
een derde op de gedachte komt dat 'ons leger' wel kan worden ingezet voor
een veldtocht tegen de honger in Afrika.

Het gemak waarmee ervan wordt uitgegaan dat de Nederlandse militair overal
voor ingezet kan worden is op z'n zachtst gezegd verbazingwekkend. Misschien
is verontrustend beter op z'n plaats, want waar zijn 'we' eigenlijk mee bezig?

Was het inzetten van de Nederlandse militair ruim een jaar geleden nog een
precair onderwerp, nu wordt het te pas en te onpas aan de orde gesteld. De
rol van de NAVO, de WEU, de ontwikkelingen in de wereld, de nieuwe
luchtmobiele brigade die 'snel kan invliegen', het gaat allemaal zo snel en zo
buiten het zicht van de 'gewone' Nederlander, dat je het nauwelijks kunt
bijbenen. Van wie komen dit soort ideeën?

Zijn het de politici die internationaal willen scoren?

Zijn het de militairen die, in het bewustzijn dat het vijandsbeeld OOST-
BLOK verdwenen is, de defensiebegroting zien slinken? Is het de samenle-
ving die vindt dat WIJ NEDERLANDERS er OOK bij moeten zijn?

Het is in ieder geval niet de doorsnee dienstplichtige- of beroepsmilitair. De
sceptis waarmee zij op deze berichten reageren werkt verademend en relati-
verend.

Maar toch... de lichtvaardigheid waarmee berichten over inzet van de
Nederlandse militair worden verspreid en de gretigheid waarmee kranten,
radio en t.v. zich daarop storten (en met argumenten komen waarom dat
vooral en op die plaats nodig is) is angstwekkend. Het doet de vraag opko-
men of 'wij' misschien zitten te wachten op een 'echte oorlog?' Aan de
vraag of 'wij' 'onze' jongens en meisjes daaraan bloot willen stellen, wordt
door iedereen voorbij gegaan.

Wat de motieven ook mogen zijn: Nederlandse militairen zijn geen
Haarlemmerolie!

Het gemak waarmee hoogwaardigheidsbekleders (van minister tot commis-
saris van politie) roepen dat 'onze militairen' dat wel kunnen:

– humanitaire hulpverlening,

– peace-keeping,

– militaire interventie,

– het opvullen van het politietekort,

– de opvang van 'jeugdige criminelen';

kortom dat 'onze' militairen overal bruikbaar zijn, doet vermoeden dat men
maar wat roept. Dat men volstrekt uit het oog lijkt te zijn verloren waar-
voor de Nederlandse militair er feitelijk en grondwettelijk is.

Het ministerie van Defensie loopt het gevaar een uitzendburo te worden,
waarbij geen ruimte voor mensen met hun eigen meningen, visies en privé-
omstandigheden wordt gelaten en deze ook niet op prijs worden gesteld.
Want immers alleen met militairen die overal ja tegen zeggen, die altijd en
overal inzetbaar zijn, kan de functie van Haarlemmerolie worden vervuld.
Dat militairen niet zijn opgeleid voor humanitaire hulpverlening, het opvul-
len van politietekorten en opvang van jeugdige criminelen en dat voor
peace-keeping of militairen interventie meer nodig is dan een kreet van 'de
eerste de beste', wordt schijnbaar maar even vergeten. Een verontrustende
ontwikkeling vinden wij.

Redactie

VROUWEN BIJ DE MARECHAUSSEE

'Je bekleedt toch nog een bijzondere positie'

Ellen de Vries en Marion van Leeuwen zijn beiden al een paar jaar in dienst bij de Koninklijke Marechaussee. EGO-redakteur Carine van Hinte sprak met hen over marechaussee-zijn en marechausseevrouw zijn.

Taken

Zouden jullie misschien eerst iets kunnen vertellen over de taken die marechaussees vervullen?

Ellen: Ten eerste is dat de politiedienst, dus politie over militairen die bij de luchtmacht, de landmacht of de marine zitten, grensbewaking en grenscontrole, controle aan de doorlaatposten op de luchthavens, beveiligingstaken ten behoeve van het Koninklijk huis, de brigade bijzondere beveiliging ten behoeve van VIPs, of geldtransporten, en de marechaussee-taken in het buitenland, zoals in de Sinaï of op Sint Maarten.

Heel wat dus, en waar zitten jullie bij?

Ellen: Zelf zit ik momenteel bij de transportgroep op het opleidingscentrum, waar ik diensten verricht als chauffeur, een iets mindere functie op het moment.

Daarom ook minder leuk?

Ellen: Ja, je werkt daar niet in taken waar je voor gekozen hebt, politiedienst of werken aan de grens. Maar ja... het is een functie die ook vervuld moet worden.

Marion van Leeuwen: 'Regels zijn regels!'

Marion: Ik zit op Schiphol op de paspoorten-controle, het grensbewakings-onderdeel van de marechaussee, een hele leuke functie. Afwisselend vooral! Je kunt bij de doorlaatposten zitten, Centrum, de grote doorlaatpost, of af en toe Schiphol-Oost. Daar krijg je veel met asielaanvragers te maken, heel aktueel natuurlijk.

Maar je kunt ook bij valsificaten terecht komen. Daar is een apart kantoor voor. Dat zou ik graag willen doen.

Paspoorten waar men aan de balie aan twijfelt verder uitzoeken, dat is echt recherche-werk.

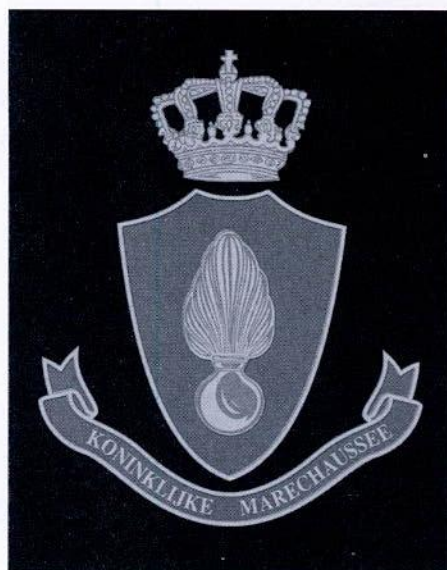
Ben je nu als marechaussee militair of politieman/vrouw?

Marion: In mijn functie ben je politie. Ellen: Wij voelen ons politie met een militaire status. Maar ik denk dat men van hogerhand zal zeggen: Jullie zijn militairen met daarnaast een politie-taak. Dat komt denk ik omdat het hoger kader vaak vanuit de landmacht horizontaal instroomt. Zij zijn dus voornamelijk militair. Zelden komt het hoger kader vanuit de marechaussee zelf. Maar de meeste marechaussees voelen zich politie met een militaire status.

Regels handhaven

Waarom heb je er voor gekozen bij de marechaussee te gaan?

Marion: Ik houd van regelgeving en ik houd van de straatsdienst. Maar ik houd

er niet van als iedereen wat te zeggen heeft; de een heeft zijn verhaal en de ander heeft zijn verhaal, maar er komt uiteindelijk niets uit. Bij ons zijn de regels duidelijk. Je hebt een goede structuur en als je een opdracht krijgt heb je hem maar uit te voeren. Je kunt hoog of laag springen, maar zo is het! Dat is een voordeel van militair zijn.

En een onderdeel van je werk is ook het handhaven van de regels?

Marion: Ja, als mij opgedragen wordt regels te handhaven dan doe ik dat. Vooral in de afhandeling verschilt de marechaussee van de politie. Wij zijn doortastender.

Minder flexibel?

Marion: Ja, minder flexibel, dat is een goed woord. Alhoewel je daar wel mee moet opletten. We hebben in de opleiding maar weinig geleerd over het omgaan met mensen. Wel wat, maar weinig. Als ik bijvoorbeeld een boete af moet handelen kan zo iemand op zoveel manieren reageren. Hij kan kalm blijven, boos worden, haast hebben om zijn vlucht te halen. Allerlei omstandigheden dus. En ik krijg er zoveel achter elkaar, met allemaal dezelfde 'zeurverhalen'. Toch moet ik elke keer weer normaal reageren, terwijl ik opgeleid ben dat regels regels zijn en afgehandeld moeten worden.

Ik heb dan ook best vaak ruzie, want ik ben zo iemand die reageert: Je hebt het gedaan... dus betalen!

Vind je dat een goede manier?

Marion: Nee, eigenlijk niet, dat geef ik toe. Ik heb snel ruzie met passagiers, dus het zal ook wel aan mij liggen. Je moet leren daar mee om te gaan en het is jammer dat ik dat niet in de opleiding heb gehad.

Geen discussie!

Ellen, waarom heb jij gekozen voor de marechaussee?

Ellen: Ook wel vanwege de regelgeving, handhaven van de openbare orde en omgaan met mensen. Ik ben denk ik so-

cialer in mijn opstelling dan Marion. Ik reageer niet zo snel van: een strafbaar feit is een strafbaar feit. Mijn vraag is eerst altijd: Hoe komt het? En pas dan beslis ik of ik een proces-verbaal geef, een waarschuwing of zeg 'ga maar'. Marion: Maar het probleem is dat wij niet onderkennen op Schiphol, wij constateren alleen in het opsporingsregister dat iemand iets in de opiumwet heeft gepleegd. Ik ken géén situatie, en ik heb géén tijd die uit te zoeken, daar ben ik ook niet voor.

Ellen: Ja maar, je constateert iets... je neemt iemand mee en dan kun je iemand meteen de mogelijkheid van hoger beroep meedelen. Maar je kunt ook zeggen: 'je móet betalen' en pas als blijkt dat iemand echt geen geld bij zich heeft zeggen: U kunt ook hoger beroep aantekenen. Ik vind dat mensen best hun rechten mogen weten! Toen ik solliciteerde dacht ik: fout is fout en goed is goed. Maar nu weet ik beter... het is een grote grijze massa. Je kunt geen rechte lijn bewandelen. Het is altijd heen en weer. En daar leer je mee werken.

Marion: Bij ons is daarvoor het tempo te hoog. Ze komen achter elkaar binnen. Gesprek of discussie? Niks! Achter de computer en innen die hap.

Afwisselend werk

Ellen: Afwisseling, dat is ook een van de leuke dingen van het marechaussee-werk. Je kunt overal en onverwacht ingezet worden. Kijk maar bij de Golfcrisis, de marechaussee wordt ingezet. Het is niet altijd heel spannend werk, maar zo komt het bij anderen wel over. Dat is leuk. Wij gaan het gewoon vinden een ambassade te beveiligen. Ik heb ook bij de politie-dienst gezeten. De telefoon gaat, aanrijding. Hup de auto in, erheen, handelen, aktie ondernemen. Je mag vooraan staan en wat doen. Wat ik zelf heel fijn vind is bij zo'n aanrijding iemand gerust stellen, mensen die in paniek zijn helpen, degenen te zijn die weer orde in de situatie brengt. Ervoor zorgen dat het allemaal weer normaal gaat. En daarna natuurlijk de hele papierhandel afwerken, zodat ook alles verzekeringstechnisch en juridisch geregeld wordt.

Marion: Je weet eigenlijk nooit van tevoren wat je op een dag zult meemaken. Als er op Schiphol bijvoorbeeld een groep asielzoekers binnenkomt ben je wel even bezig die onder te brengen. En dan heb je nog de pers...

Je staat op Schiphol erg in de picture. Dat is lastig, zeker als je zo bent als ik. Een foute opmerking tegen een passagier levert bijna altijd een klacht op. En dat gaat door naar Justitie, de pers... heel makkelijk.

Erg jong

Is zeventien jaar dan niet erg jong om met zo iets te beginnen!

Ellen: Ja en nee. Met zeventien jaar kun je in je opleiding nog erg gevormd worden, dat is een voordeel. En voor ik echt op de brigade kwam had ik een jaar op-

leiding en 1 1/2 jaar wacht achter de rug. Dan ben je alweer wat ouder en ben je meer gewend met dat opvallen om te gaan.

Marion: Zelf ben ik blij dat ik eerst 3 jaar gewerkt heb. Ik was 19 toen ik begon en veel weerbaarder dan de rest van de groep die voor 95% net van school af kwam.

Ellen: Je vrouw zijn wordt ook ineens belangrijk. Je komt van school, dat was gewoon gemengd en ik had me nooit zo beziggehouden met verschillen tussen mannen en vrouwen. Iedereen dacht: Ellen redt het wel, want die is goed in sport en ook zo'n lekkere haai. En dan kom je daar, ben je klein, kom je achteraan met sporten en het is niet vrouwvriendelijk. En dan is 17 wel erg jong.

Bovendien ben je ook voor het eerst van huis af... hoe ga je daar mee om? Elke avond stappen? Lang leve de lol? Je krijgt vaak aandacht van de jongens, want je bent maar met weinig vrouwen. En dat is best leuk hoor, al die aandacht, maar hoe ga je er mee om? Dat moet je leren. Marion: En als je dan wat ouder bent heb je toch al wat meer je plaatsje in de wereld gevonden.

Is werken bij de marechaussee een beetje te combineren met een privé-leven?

Marion: Als je partner regelmatig werkt lijkt me dat moeilijk. Op Schiphol is het prachtig geregeld. Als je daar met een marechaussee verkeer hebt kun je in dezelfde groep en draai je dus dezelfde diensten.

Ellen: Mijn man werkt regelmatig en het is tot nu toe geen probleem. Ik ben zó gek van de marechaussee dat ik er erg veel voor over heb en hij heeft dat maar te begrijpen, vind ik. Als dat anders was geweest, waren we nooit zo ver gekomen om te gaan trouwen. Heb ik een zaak, dan bel ik en dan houdt hij het eten warm. Later hoort hij dan wel wat er aan de hand was. Dat is nooit een probleem geweest. Soms alleen heb je zo vaak onregelmatige diensten dat je eens een keer een afspraakje met elkaar moet maken, want anders zie je elkaar niet meer. Marion: Maar als je carrière wilt maken moet je wel verplaatsbaar zijn!

Carrière maken

Wat zijn de carrière-mogelijkheden bij de marechaussee?

Marion: Als je van de wacht komt, na de opleiding, kun je de wachtmeester-cursus volgen. Kies je daar voor, dan gaan er allerlei plaatsen voor je open en moet je allerlei functies gaan vervullen en dan krijg je het probleem van de overplaatsingen. Uiteindelijk kun je adjudant worden. Maar ook als je niet naar de cursus gaat word je wachtmeester. Dan kun je alleen niet verder komen als wachtmeester eerste klas.

Ellen: Er zijn maar ongeveer dertig opleidingsplaatsen. Maar ik zou wel graag willen. Sowieso vind ik dat er meer vrouwen in alle rangen moeten komen. Ik vind dat een vrouw ook afdelings-stafcommandant of brigadecommandant moet kunnen zijn. En dan moet je toch wel een beetje een loopbaan plannen. Als je een leuke functie wilt gaan vervullen móet je de cursus gaan doen. Marion: Maar als je lekker op een plaats wil blijven zitten, bijvoorbeeld op Schiphol, moet je juist niet naar de cursus gaan.

Je wordt ook wachtmeester, dus voor het geld hoeft je het niet te doen. En ik blijf toch niet zolang bij de baas, dus ik blijf lekker zitten waar ik zit. Als ik trouw en kindjes ga krijgen, stop ik met werken en nu heb ik het heel erg naar mijn zin, kan leuke baantjes krijgen. Geen haer op mijn hoofd die er aan

denkt de opleiding te gaan doen.

Ellen: Ik zeg ook niet dat ik tot mijn 55ste bij de marechaussee blijf, maar ik zeg ook niet dat ik als ik moeder word met werken stop. Iedereen moet die keuze natuurlijk voor zichzelf maken, maar ik denk er niet zo over en ik denk steeds meer vrouwen niet en bovendien zijn de mogelijkheden er tegenwoordig.

Aktief verenigingslid

Jullie zijn allebei lid van de marechaussee-vereniging?

Ellen: Ja, dat is 85 tot 90% van de marechaussees. Het is een vakbondsvereniging die zich inzet voor de belangen van marechaussees.

Waarom zijn jullie lid en actief lid?

Marion: Lid word je vanzelf aan het begin van de opleiding. Als je blijft. Iedereen is lid, dus jij ook. Ik heb er verder lang niets mee gedaan. Totdat ik via de vrouwenwerkgroep gevraagd werd als coördinatrice voor de vrouwen binnen het hoofdbestuur. Dat deed toen een man en men wilde er graag een vrouw voor hebben. Ik heb toen alleen maar gezegd dat ik informatie op zou vragen en voor ik het wist zat ik er in. Voor mezelf is zo'n bestuur iets heel onbekends. Ik heb mezelf een jaar gegeven om te kijken of het iets is.

Ellen: Ik ben benaderd op een conferentie voor internationale politievrouwen door iemand die heel fanatiek vertelde over belangenbehartiging voor vrouwen, in die tijd vooral op het gebied van kleding. Later pas ontdekte ik dat de vrouwengroep onderdeel was van de marechaussee-vereniging.

Ik vind actief zijn heel belangrijk. Vaak staan mensen aan de kant te gillen: Dit moet anders, dat is niet goed en belachelijk dat zoiets bestaat. Je mag best schreeuwen vind ik, maar dan moet je als je de kans krijgt er ook iets aan doen. En dat is geen feministisch gedoe, dat is gewoon bezig zijn om de integratie binnen de marechaussee een beetje soepel te laten verlopen.

Vrouwtje voorop

Integratie, hoe is dat voor jullie persoonlijk?

Ellen: Voor mij gaat het steeds beter, er komt steeds meer jong personeel en die hebben al niet meer van huis meegekregen dat vrouwen thuis moeten blijven. Maar er zijn ook nog oudere collega's,

Ellen de Vries: 'Leuk al die aandacht, maar hoe ga je er mee om?'

hoger in rang, met meer conservatieve ideeën.

Marion: De wenperiode is over.

Ellen: Maar in het voorbeeld van de uitzending naar Sint Maarten ... Er waren mensen gevraagd voor uitzending en toen er uitgezonden werd waren daar geen vrouwen bij. Via via hoorden we dat er logistieke problemen waren. De accommodatie was zodanig dat de aanwezigheid van vrouwen daar niet wenselijk zou zijn. Maar als je er achteraan gaat kun je er geen vat op krijgen.

Marion: Dat zou niet mogen natuurlijk, zoiets moet gewoon worden geregeld. Maar ja, je moet als vrouw overal achteraan. Zo van: 'Hallo, wij zijn er ook nog' en dan moeten ze wel.

Ellen: Je bekleedt toch nog een bijzondere positie. Kijk maar naar Namibië, daar zijn twee vrouwen geweest. Die zijn daar uitgebreid geïnterviewd, in de krant geweest, in de watten gelegd. Ze hebben met de generaal een harinkje gehapt, want een vrouwtje moest voorop, want vrouwtjes zien er leuker uit op een foto dan mannetjes. En dat blijft nog wel even doorgaan.

Loyaal en flexibel

Zou je zelf uitgezonden willen worden?

Marion: Ik hoef niet zo nodig. Ik ben best avontuurlijk, maar door mijn werk vlieg ik nog al eens, want ik moet de porté's uitzetten. Je verdient leuk, maar ik heb het thuis goed, dus laat maar.

Ellen: ik hoef ook niet zo nodig. Maar als ze bijvoorbeeld zouden zeggen dat ik naar de Sinaï zou moeten, zou ik wel gaan. Dat is de loyaliteit die je hebt naar je beroep.

Er wordt veel van je gevraagd. Om rekbaar te zijn, om flexibel te zijn en ik denk dat de meesten als er aangepakt moet worden dat ook doen en dat ze gaan.

Maar die vraag naar flexibiliteit is soms wel een beetje erg groot ... ik vraag me af of de rek er niet een keertje uit is.

Marion: Dat was duidelijk het geval tijdens de Golfoorlog op Schiphol. Er werden zoveel mensen weggehaald, dat je in je eentje duizenden passagiers moest controleren. Dat slaat nergens op, dan kun je net zo goed weggaan. Toen werd het heel zwaar voor iedereen. Dan denk je echt 'wat zit ik hier te doen' en dan gaat het af en toe in je bovenkamertje fout. Je bent niet meer zinvol bezig.

Ellen: Het wordt dan te moeilijk om bezig te blijven met dat waar je voor staat, dan wordt de regelgeving, het handhaven van de orde van bovenaf weggetrokken.

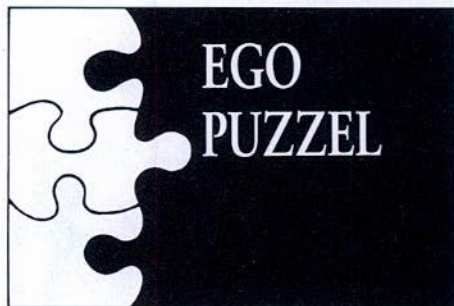
Wat is werken bij de marechaussee nu voor jullie?

Marion: Het blijft een leuke baan, waar ik erg tevreden mee ben.

Ellen: Een gevarieerde baan met veel taken in veel takken, een gedisciplineerde organisatie met veel afwisseling en variatie. Gewoon leuk!

Bedankt voor het gesprek.

Carine van Hinte

Visitekaartjes

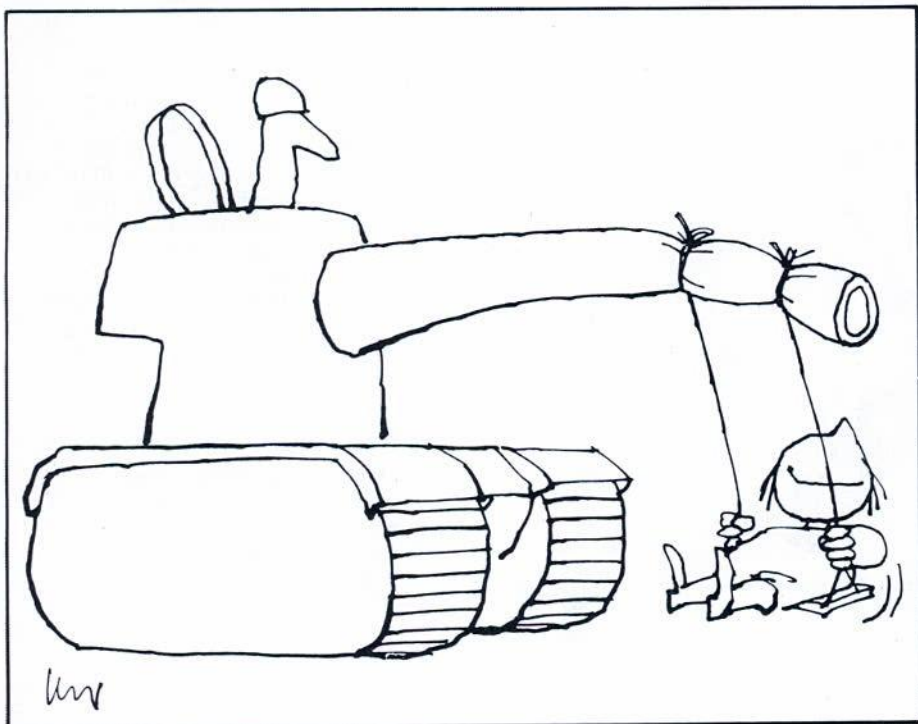
De oplossing van de puzzel in het septembernummer was als volgt: 1 matroos, 2 tikster, 3 ontward, 4 strijdig. Hieronder weer eens een viertal visitekaartjes, waarbij het beroep van deze mensen gevonden kan worden door de letters van naam en woonplaats in een andere volgorde te zetten.

O. M. Tob
Nas

L. Meid
Ark

K. Tio
Rees

E. Ram
Laak

ROCKIN' RAMONA

Indorock op het witte doek

In februari 1990 vestigde Paul Rutten in dit blad de aandacht op een opmerkelijk boek: *'Rockin' Ramona, een gekleurde kijk op de bakermat van de Nederpop'**. Dit boek werd het uitgangspunt voor de research die cineast Hans Heijnen op zijn beurt ondernam voor zijn film over Indorock. De film kreeg dezelfde titel mee als het boek, hetzelfde procédé als, bijvoorbeeld, bij *De Vierde Man*. De eeuwige verschillen tussen liefhebbers van het boek en liefhebbers van de film zullen ook in dit geval niet geslecht worden. Dat geeft niet, het gaat om twee verschillende produkten. Over die film – die in première is gegaan op 21 september j.l. tijdens de Nederlandse Filmdagen en binnenkort gaat rouleren in de filmhuizen van Amsterdam, Den Haag en Nijmegen – gaan we het dit keer hebben.

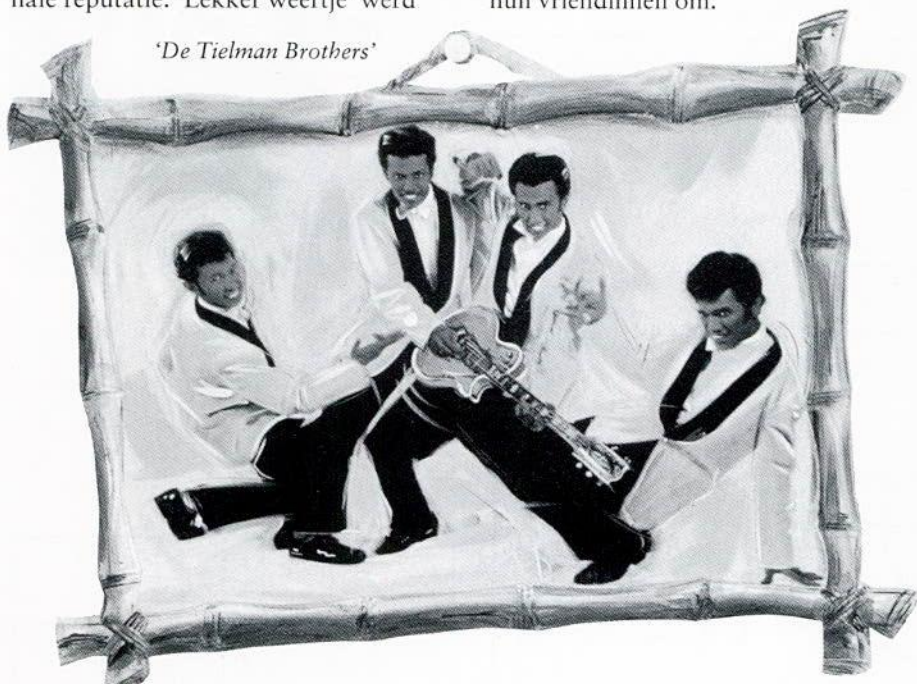
Wie is Hans Heijnen? Hans Heijnen is geen nieuw gezicht aan het filmfront. Hij maakte *'The making of Amsterdam'* en schreef het scenario voor *'Intensive Care'* met Nada van Nie en Koen Wauters (binnenkort in de bioscopen).

Televisiekijkers kennen Hans Heijnen van twee documentaires over cultuurclashes die zich binnen onze landsgrenzen afspeelden: *'Nashville-Urk'* over twee Amerikaanse zwarte basketballers die in Urk komen spelen en wonen, en *'Lekker weertje, mijnheer Pradhan!'* over een Nepalese antropoloog, die in een piepklein plaatsje in Nederland komt bestuderen hoe Nederlanders omgaan met hun bejaarden. Deze films werden in New York vertoond op het Margaret Mead festival en bezorgden Hans Heijnen een internationale reputatie. *'Lekker weertje'* werd

van Amerikaanse ondertitel voorzien en door WYNC, een New Yorks kabelnet, uitgezonden.

Met bakken

Het element van cultuurclash dat Hans Heijnen kennelijk wel aanspreekt, zit met bakken in *Rockin' Ramona*. Jonge Indo's en in hun kielzog ook veel jonge Molukkers (Ambonezen zei men destijds) speelden als eersten in Nederland rock & roll. En ze waren er verschrikkelijk goed in. Autochtone Nederlanders keken raar aan tegen die slanke bruine jongens die zo'n succes hadden bij de meisjes. Geen wonder, ze waren exotisch van uiterlijk, hun kleding stond hun beter dan de Hollandse jongens, ze konden goed dansen (zonder dansles!) en ze gingen anders, hoffelijker, met hun vriendinnen om.

Regisseur Hans Heijnen

In een romantische muzikale bui is het beter naar een gitaar te grijpen dan naar een accordeon of traporgel, dus ook daarin waren de nieuwe inwoners van Nederland een stapje voor. Allemaal hadden ze thuis een gitaar staan en als ze er nog geen hadden, kochten ze er een op afbetaling.

Jaloezie en ongebrip zorgden voor het scheldwoord 'blauwen', maar toen de Blue Diamonds (popsterren, maar ook begonnen in een Indoband) superpopulair werden, stierf dat scheldwoord een zachte dood. Wat is er van die legendarische periode eigenlijk bewaard gebleven, behalve een berg herinneringen?

Archiefmateriaal

Was het maar waar dat er in die tijd, eind jaren vijftig, begin zestig, Indorockoptredens vastgelegd waren op film. Maar Indorock werd genegeerd door de media, die dachten en hoopten dat 'die herrie' snel zou overwaaien. In de film zien we fragmenten van een televisieshow in 1960, waarin de Tielman Brothers optreden. In dat programma zong Rita Corita haar 'Koffie, koffie, lekker bakkie koffie' en daar kon de zaal op inhaken. Van de Tielman Brothers begrepen ze absoluut niets, maar ze kregen wel een applausje, natuurlijk. Aan deze fragmenten kun je wel zien dat de gebroeders Tielman (vier echte broers) geweldig goed waren, maar ja, het was en bleef een televisieshow, waarin ze gebonden waren aan tijd en niet op dezelfde manier los durfden te gaan zoals ze dat gewend waren. Verder bestaat er uit die tijd bijna geen bewegend materiaal. Hoe kun je er dan toch een documentaire-film van maken?

De heren nu

Hans Heijnen heeft Indorockers opgezocht en ze gefilmd zoals ze nu zijn. Hij laat ze vertellen wat ze nu vinden van hun roemrijke verleden als rock & rollers in Nederland en Duitsland. Een paar kleurrijke types bevolken *Rockin' Ramona*. 'Bejaarde tienagers' noemde Hans Heijnen ze in een interview met

Andy Tielman met zijn echtgenote Carmen

het Indische blad Moesson van april j.l. En inderdaad, alles doen de oude Indorockers om jong te blijven of om jong te lijken: met make-up, vals haar, strakke pakken en fitnessstraining blijven ze de spirit van de rock & rolltijd trouw. Dat levert af en toe bijna tragische tonelen op, die in de verte doen denken aan de corsetdragende Elvis in Las Vegas.

Nu zijn de Indorockers nooit echt beroemd geweest, niet eens bekend buiten hun eigen kring van fans of de clubs waar ze speelden. Maar daarom was de Indorock als stroming nog niet onbelangrijk, integendeel: het maakte Nederland rijp voor nieuwe popmuziek en betekende het begin van de op Angelsaksische leest geschoeide jongerencultuur.

Het Haagse museum Museon wijdde onlangs de tentoonstelling 'Van de

straat' aan de Nederlandse jongerencultuur en besteedde een deel van die expositie aan de Indorock. Tegenwoordig is alom de erkenning aanwezig, die er vroeger beslist niet was. De film van Hans Heijnen is de kroon op die erkenning.

Andy Tielman

De Indorock heeft geen beroemde individuen opgeleverd... met één uitzondering: Andy Tielman. Je hebt hem kunnen zien tijdens Veronica's Goud van Oud vorig jaar. Inmiddels dik in de vijftig, ziet hij er nog altijd jeugdig uit en van zijn felheid zijn de scherpe kantjes nog echt niet af. De groep, waarvan hij de zanger was, speelde ooit Duitsland plat en was het voorbeeld voor de Beatles in Hamburg en de langs de Amerikaanse legerbases trekkende Jimi

Hendrix (voordat hij beroemd werd). Vorig jaar nog maakte Andy Tielman een CD met evergreens en het moet gezegd: hij is een zanger met een wereldstem. Tegenwoordig verkiest hij de witte stranden en palmbomen van een ver continent boven zijn moederland en zijn vaderland.

Hans Heijnen wist deze voor buitenstaanders onvindbare legende op te sporen. Als Tarzan en Jane leeft hij met zijn jonge bruid Carmen van de visvangst en de vruchten aan de bomen. Van afstand heeft Andy een paar pittige dingen te zeggen over Nederland, Indo's, muziekbusiness.

In Nederland verdrinken de oude Indorockers in de gezelligheid, rivaliteit en roddelpraatjes van ouwe-jongensonder-elkaar. Ze besluiten dan samen *for old time's sake* nog eens naar Duitsland te gaan, waar de victorie begon. Hans Heijnen volgt hen met de camera.

Surprise

Nederland's beroemdste gitarist aller tijden, Jan Akkerman, komt ook in Rockin' Ramona voor. Hij vertelt, al spelend natuurlijk, hoe hij als jochie

Gitarist Jan Akkerman

met Indorock in aanraking kwam. Het sprookje dat het allemaal begon met de Nederbeat kun je nu dus voorgoed vergeten. Die lezing van de geschiedenis (hoeveel hebben de media niet gedaan om de 'Nederbiet' te promoten!) is met Rockin' Ramona (zowel de film als het boek) naar het land der fabelen verwezen. En als muziekgeschiedenis je helemaal niet aanspreekt: ook zonder voorkennis is Rockin' Ramona een boeiende, goedgemaakte film over menselijke emoties met in dit geval rock & roll als uitingsvorm. Met een soundtrack om je vingers bij af te likken.

Ernest Frederiks

* Lutgard Mutsaers: Rockin' Ramona, een gekleurde kijk op de bakermat van de Nederpop SDU, Den Haag 1989, 152 blz. geïll f 34,90.

Monteur in dienst

De bevoorrading reservedelen binnen 1LK

Een reactie op 'Nogmaals monteur in dienst'

Uitgedaagd door de hartekreet van de korporaals Braker en Hudepol (43 Hrstcie) in hun interview over de bevoorradingsprocedure en voorraadsituatie reservedelen t.b.v. het 3e echelon in het juli/augustus nummer van EGO wil ik graag reageren. Met een onderbreking van 2 jaar wegens een Haagse plaatsing ben ik nl. sinds 1984 als G4 1LK en C-LLC nauw betrokken bij, resp. verantwoordelijk voor de gang van zaken op dit gebied binnen 1 LK en ik voel me dan ook aangesproken.

Om mijn reactie in een wat breder kader te plaatsen eerst de volgende opmerkingen:

De voorraden reservedelen (inb eenvoudige, goedkope artikelen zoals winkelartikelen (2e ech) en grijpartikelen (3e ech) worden elke 3 maanden door het Centrale Voorraad Beheersingssysteem KL (CVBKL) op basis van het voorgaand jaarverbruik per hersteleenheid herberekend. Hierdoor wordt de voorraad dus steeds aangepast aan het werkelijk verbruik en worden overtollige voorraden vermeden. Dat dit systeem werkt, moge blijken uit de volgende cijfers:

jaartal	gemiddeld assortiment per eenheid	gemiddeld % gehonoreerde aanvragen
1985	7681	52
1990	4837	73,4

Kortom, bij lagere voorraden, dus minder kapitaalbeslag, minder benodigde infra, minder transport, een aanmerkelijk betere vulling, waarbij de tendens nog steeds stijgend is. Het 2e kwartaal

'91 waren er al 2 cie'n boven de 80%.

Doordat DMKL de naleveringen energiek heeft bestreden en de NLC depots sneller zijn gaan leveren en, onder invloed van het HONS project in de nationale sector, de service van de lijndienst is verbeterd, worden ook de doorgeseinde aanvragen (dus gem. 26,6%) sneller geleverd (8 à 10 kalenderdagen).

Door de invoering van terminals, aangesloten op de centrale systemen heeft elke herstelcompagnie 100% inzicht in alle landelijk beschikbare voorraden, zodat in geval van hoge prioriteit door prio 1, prio 2 of horizontale overdracht de totaal beschikbare landsvoorraad kan worden benut. Zo werd gedurende de laatste schiet- en oefenperiode Bergen/Hohne/Munster 98,5% van alle aanvragen gedekt.

Behalve de eerder genoemde reservedelen, wordt in de herstellijng gebruik gemaakt van directe ruilcomponenten. Het systeem is gebaseerd op het optreden te velde, waarbij nu eenmaal eenvoudiger een onderdeel kan worden vervangen dan gerevideerd. Voorwaarde voor het systeem is wel dat op alle niveaus voldoende voorraad is om 'defect' tegen 'gerevideerd' te kunnen ruilen.

Op basis van de cijfers van het 1e halfjaar 1991 blijkt dat van het assortiment van 43 Hrstcie dat geruild kan worden op het Centrale Directe Ruilpunt 80% van de directe ruilartikelen voor 100% kon worden gehonoreerd. Van de overige 20% = 28 artikelen leverde met name de DR componenten t.b.v. YPR = 16 NSN's een negatieve score op. Hiervan kon slechts 36% direct worden geruild.

E.e.a. is te verklaren uit het vergrote verbruik (het gereedmaken van 47 Painfbat voor mobilisatieopleg) en problemen op het 5e ech t.a.v. stuurdifferentiën, versnellingsbakken en ophangarmen YPR. Onder andere t.g.v. de Golfoorlog stagneerde de daarvoor benodigde reservedelenbevoorrading uit de US. Bovendien steeg het landelijk aanbod explosief.

Kortom ook het DR systeem voldoet goed, waarbij incidenten zoals de YPR niet te vermijden zijn. De oplossing kan dan alleen worden gezocht in het verhogen van de voorraad in de pijplijn, hetgeen met zeer grote financiële offers gepaard zou gaan.

Het voorgaande heeft betrekking op het 3e echelon. V.w.b. het 2e echelon zijn verbeteringen t.a.v. de informatieverstrekkingen van de lopende bestellingen aanstaande.

Voorstellen om een (kleinschalig) automatiseringsproject te ontwikkelen waardoor de invoer in het systeem slechts eenmaal behoeft te geschieden, zijn door mij ingediend.

Nu terugkerende naar de directe klachten van de korporaals. Het is mij gebleken dat de verslaggever van EGO geen hoor en wederhoor heeft toegepast. Ik wilde mij graag met beide korporaals verstaan, maar beiden waren met vakantieverlof. Reden waarom ik mijn, op mijn ervaring en de cijfers gestoelde, mening heb geverifieerd bij 2 TS en 1 dpl monteur van een vergelijkbare brigade hersteleenheid. Deze stemden in met het hierna gegeven commentaar.

'Reservedelenpakket niet compleet bij aanvang herstelling'

Er wordt normaliter eerst werk ingegeven als alle reservedelen beschikbaar zijn. Uitzondering is de deelherstelling, waarbij om reden van prioriteit wel wordt aangevangen met een deel van de reparatie, in de verwachting dat de overige reservedelen nog zullen binnenkomen. Ook is het mogelijk dat, als het uitbouwen van een component vele uren in beslag neemt, toch al met de uitbouw wordt begonnen om de ruiling 1 : 1 mogelijk te maken. Uit het verhaal blijkt niet of de korporaals uit de wiel of uit de rups komen, maar mijn gesprekspartners verzekerden me dat verandering 1 : 1 in de wiel normaal is. Ik ben dan ook bang dat de negatieve ervaringen vooral op de YPR zijn gebaseerd.

'Te weinig voorraad in de bakjes'

Door een 'runner' worden op de werkplek de bakjes met eenvoudige/goedkope reservedelen gevuld zodra men onder niveau komt. Daar de normale bevoorradingsproblemen oplevert is, mits men regelmatig bijvult, ook dit geen probleem.

'Zelf op pad gaan om reservedelen te regelen'

Het is een uiterst ongewenste situatie als korporaals monteur zelf op onderdelen uitgaan. Het werkplaatsmagazijn en het bevoeloton zijn daarvoor de normale instanties. Dat de meest eenvoudige, algemeen voorkomende, middelen niet verkrijgbaar zouden zijn, is in voorkomend geval alleen te wijten aan één of meer functionarissen in de lijn, want de compagnie heeft bij een eventuele stagnatie in het systeem voldoende crediet om zelf tot aanschaf over te gaan!

'Toolset gesloten'

Willen we de schaarse capaciteit van monteurs goed benutten, dan dienen de randvoorwaarden als inspectie, bedrijfsbureau, werkplaatsmagazijn en toolset natuurlijk wel bezet te zijn. Het kan zijn dat hier door andere conflicterende opdrachten tijdelijk geen bezetting is, maar toch zal men dan maatregelen moeten treffen om het proces door te laten lopen.

'Tijdens oefeningen gaat een en ander veel soepeler'

Deze algemene ervaring ontstaat doordat de monteurs veel langere werkdagen maken, meer met elkaar in een kleine groep samenwerken, meer zicht hebben op het resultaat en de lijnen in het detachement veel korter zijn en men gezamenlijk meer gelijktijdig beschikbaar is, waardoor wachttijden en afstemverliezen worden voorkomen. Bovendien vindt de noodzakelijke administratie (ter vaststelling van de benodigde voorraad) vaak achteraf plaats. De beschikbare hoeveelheid reservedelen binnen de compagnie is echter niet groter! Wel krijgt men voor schaarse DR een hogere prioriteit.

Als ik het totale commentaar samen mag vatten: tegen lagere kosten wordt nu gedurende een reeks van jaren op het 3e echelon een steeds beter fungerend reservedelen bevoorradingssysteem opgebouwd. Enkele incidenten daargelaten, is de output zeer bevredigend en is, op basis van cijfers vanaf 1984, duidelijk aantoonbaar dat de verbetering nog steeds toeneemt. Maar het zijn wel de mensen in de lijn die op elkaar afgestemd moeten zijn om de verbetering tot op de werkplek door te laten dringen. Hoewel de korporaals stellen, dat het geen zin heeft om intern de gang van zaken te bespreken, ben ik van mening, de compagniesleiding kennende, dat als er werkelijk problemen zouden zijn, deze in goed overleg kunnen worden opgelost. De raadsman had natuurlijk ook als intermediair kunnen optreden.

Bgen F. L. Hogenbirk (C-LLC)

COMMENTAAR OP REACTIE

Generaal biedt monteurs weinig hoop voor de toekomst

Met 'Uitgedaagd door de hartekreet van de korporaals' begint C-LLC zijn hier voor afgedrukte, reactie. Dat duidt op spontaniteit, op betrokkenheid ten aanzien van de aangekaarte problematiek. Dat valt, om eerlijk te zijn, op. Het komt immers binnen de krijgsmacht maar al te vaak voor dat mensen pas reageren *nadat* ze daartoe opdracht hebben gekregen.

Vooralsnog ga ik uit van een oprechte belangstelling van de generaal Hogenbirk met betrekking tot het in het bewuste EGO-artikel aan de orde gestelde: de teruglopende motivatie van monteurs als gevolg van het niet door kunnen sleutelen, omdat de desbetreffende reservedelen er nog niet zijn. Mijn kritiek op de reactie van C-LLC komt in hoofdlijnen op het volgende neer:

- 1) Er wordt aan de belevingswereld van de monteurs, en dus aan het feitelijke probleem, volstrekt voorbij gegaan.
- 2) Er wordt getracht, te weerleggen dat er sprake is van een structureel-logistiek probleem, met het omgekeerde resultaat.
- 3) In plaats van de volle verantwoordelijkheid te aanvaarden probeert C-LLC de zaak terug te brengen tot een incident, dat deels ook nog veroorzaakt wordt door 'één of meer functionarissen in de lijn'.

Ad 1: In het EGO-artikel werd getracht aan te geven welke invloed het bij voortdurende niet tijdig aanwezig zijn van reservedelen heeft op de arbeidsatisfactie van mensen. Het ging er dus om te verwoorden hoe mensen hun werksituatie beleven. (Vandaar dat hoor en wederhoor toepassen in deze onzin is. Wanneer mensen iets als zodanig beleven dan is dat zo!). In plaats van in zijn reactie daar op in te gaan, komt de generaal met een louter technisch verhaal hoe het idealiter zou moeten werken en hoe dicht men dit ideaalbeeld reeds heeft benaderd.

Geen woord evenwel over hoe 'lullig' dat voor een monteur moet zijn, wanneer hij niet af kan maken waar hij aan begonnen is. Op geen enkele wijze wordt begrip getoond dat het heel wel invoelbaar is dat mensen, die daar frekwent tegenop lopen, op den duur hun motivatie kwijt raken. In plaats van zich uit te spreken het systeem zo snel mogelijk te willen optimaliseren *ter wille van het welzijn van de mensen*, komt de generaal met een technisch verhaal waarbij bovendien de indruk wordt gewekt dat het niet alleen *over* dingen gaat maar ook *om* dingen; waar ieder gevoel van betrokkenheid met het welzijn van de sleutelaars van de werkvloer aan lijkt te ontbreken.

Ad 2: De generaal beweert, bijna triom-

fantelijk, dat in 1985 gemiddeld nog slechts 52% van de benodigde reservedelen uit eigen voorraad kon worden geleverd en dat dit in 1990 reeds 73,4% is. Het zou van cynisme getuigen wanneer ik C-LLC daarmee zou feliciteren. Het is immers maar net hoe men cijfers leest. Wat er staat is namelijk, niets meer maar ook niets minder, dan dat anno 1990 *slechts* drie van de vier reservedelen direct geleverd kon worden en dat er dus *struktureel* op één van de vier (26,6%) '8 à 10 kalenderdagen' gewacht moest worden. Zoiets is ondenkbaar in welk burgerbedrijf ook. Albert Heijn zal geen dag toestaan dat *struktureel* één op de vier artikelen niet voorradig is in een van zijn winkels. Er is geen garage in Nederland waar klanten *struktureel* 25% kans lopen 8 à 10 dagen op hun auto te moeten wachten, omdat onderdelen niet voorradig zijn. Zo'n garage is binnen de kortste tijd failliet.

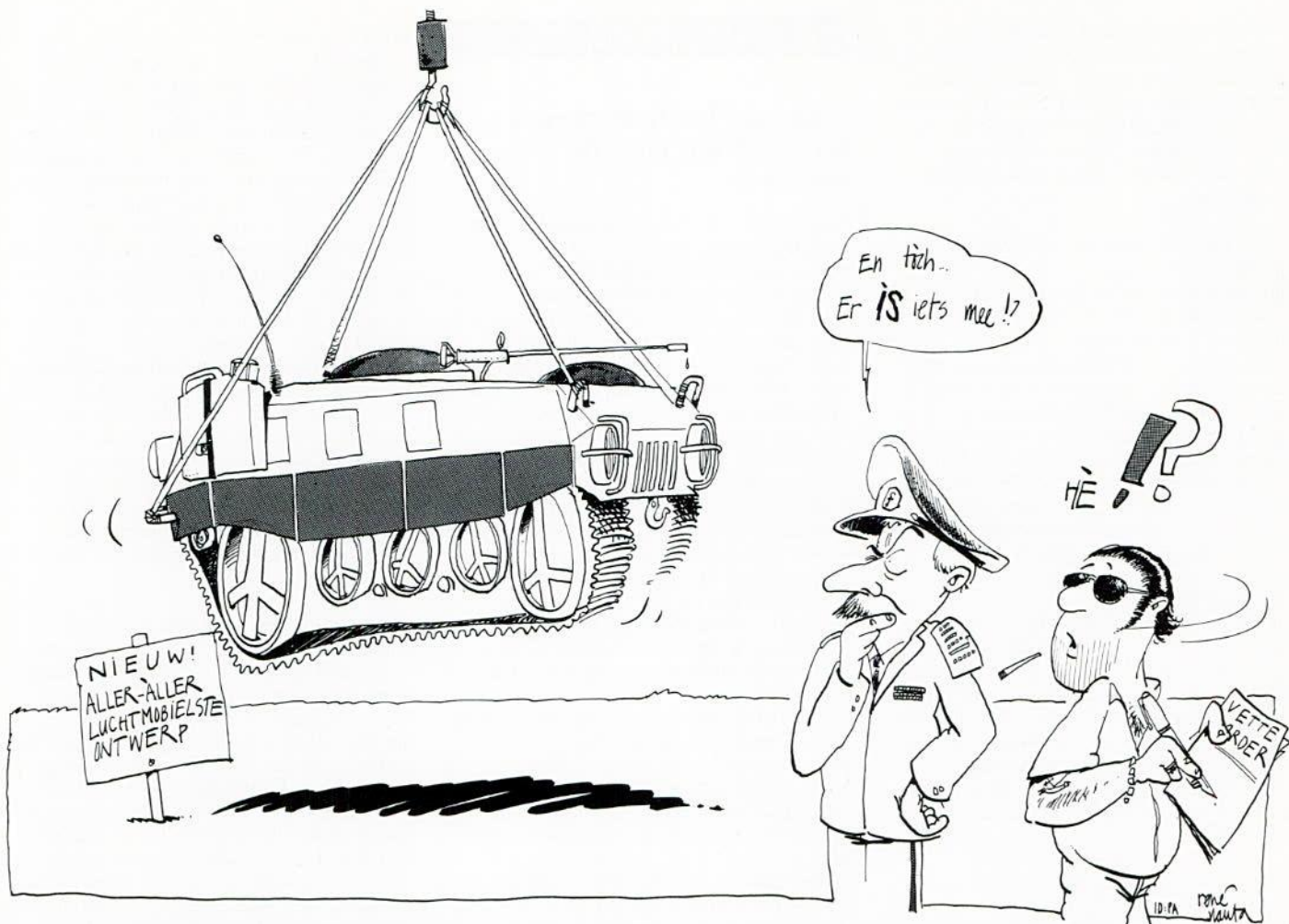
De generaal bevestigt intussen, onbedoeld, het verhaal van de beide korporaals: er is sprake van een structureel-logistiek probleem m.b.t. de levering van reservedelen.

Kortheidshalve ga ik nog maar voorbij aan het feit dat 73,4% een eenheid gemiddelde is. Er zijn onderdelen bij dit soort eenheden (bijv. CWS) die zo ongeveer honderd procent in voorraad hebben. Dat betekent dat het percentage voor bijv. een wiel- of een rupseloton daardoor een stuk lager zou kunnen komen te liggen. Bovendien hangt het er van af welke reservedelen steeds aangevraagd moeten worden. De impact kan daardoor gemakkelijk aanzienlijk groter zijn dan de 'slechts' 26,6%

Ad 3: C-LLC begint in de aanhef te stellen dat hij (minus een onderbreking) sinds 1984 nauw betrokken is bij, resp. verantwoordelijk voor de gang van zaken op dit gebied. Naarmate zijn reactie vordert blijkt hij in toenemende mate te trachten deze structureel-logistieke problematiek om te buigen tot: of geen probleem ('als er werkelijk problemen zouden zijn'), of een incidenteel probleem dat mede veroorzaakt wordt 'door één of meer functionarissen in de lijn'. Het is toch niet te geloven: Martiaal beginnen met te stellen voor deze zaak verantwoordelijkheid te dragen, om uiteindelijk de zwarte piet bij enkele functionarissen van de eenheid neer te leggen. Weinig moedig, laat ik het daar maar bij laten.

De aangesneden problematiek betreft een structureel, brigadehersteleenheden overschrijdend vraagstuk. Vandaar de gevraagde aandacht voor deze zaak bij het hogere niveau, in plaats van bij de leiding van de desbetreffende eenheid. Aan de wijze evenwel waarop nu dat hogere niveau (in kwestie C-LLC) op deze problematiek reageert, zullen de monteurs van alle brigadehersteleenheden van 1LK weinig hoop voor de toekomst kunnen ontleenen.

Wim Heij

DEMENT

Voor veel mensen is het dagelijks leven een groot schemergebied. Zij leven in een wereld waar ze de weg alleen op de tast kunnen vinden en waar ze de weg soms ook kwijt zijn, wat hen vaak tot wanhoop drijft en leidt tot veel verdriet. Voor hen is er geen duidelijke toekomst. Zij leven in het moment. Nu. Zo word ik in de recreatiezaal van het verpleeghuis door een meneer aangesproken.

Wanneer ik naast hem ga zitten en vraag hoe hij heet, ontsteekt hij in een diepe woede en maakt dreigende gebaren. Wie dacht ik wel niet dat ik was. Dat ik hem zomaar in zijn vrijheid kon beperken. Het was hier toch geen gevangenis. Hij kon gaan en staan waar hij wilde en daar had ik niks mee te maken. En wanneer ik dan zeg dat het heel erg moet zijn om het gevoel te hebben dat je opgesloten zit in een verpleeghuis waar je van iedereen afhankelijk bent, kijkt hij mij recht in de ogen. Vraagt dan opeens of ik buiten die mooie bloembakken heb zien staan en of ik daar met hem naar toe wil wandelen.

En zo springt hij van onderwerp naar onderwerp, soms lachend, opeens plotseling weer boos. Hij vindt het fijn dat ik er weer ben, ook al heb ik hem nog nooit eerder gezien, maar dat hoeft hij niet te weten. Hij is dement. Na zo'n twintig minuten zeg ik hem dat ik weer moet gaan en hij zegt dan: 'reik mij nog eenmaal ten afscheid je hand'. Naar ik later verneem een regel uit een populair liedje wat gezongen werd, lang voordat ik werd geboren. Wanneer ik hem ruim een uur later weer passeer en hem groet, herkent hij mij niet. Ik ben gewoon een voorbijganger.

En in het voorbijgaan hoor ik de nog zeer jonge zuster tegen deze oude meneer zeggen: 'Nee, we gaan nu niet lopen zeuren, je moet gewoon eten hoor'. Maar ook al heeft hij nauwelijks besef van tijd en ruimte, hij leeft wel in het nu. In dat moment gebeurt er van alles, en hij ervaart het vanuit zijn eigen levensgeschiedenis.

En daar kan hij over praten. Hij kan zich in dat 'moment' van leven uiten: voelen, lachen en huilen. Er wordt be-

leefd en geleefd! Hij heeft momenten dat hij zich gevangen voelt. Hij kan niet meer gaan en staan waar hij wil. En dat is heel erg. Zo ervaart hij dat. En de zuster? Die heeft niet veel tijd voor hem. En de tijd die ze voor hem heeft, is voor hem te weinig. Mensen met de meeste vermogens eisen de meeste tijd op en krijgen die ook. Hij hoort daar niet meer bij. Hij is levend afgeschreven. Hein Donner schreef vijf jaar geleden al: 'komende generaties zullen er schande van spreken dat in de jaren '80 van de twintigste eeuw zieken en ouden van dagen (dementen) naar gevangenisruimten werden gebracht om aldaar overgeleverd te worden aan kinderen met diploma's'. Dat is nog steeds zo. Inderdaad, en het wordt steeds erger.

Freek Pol

vook vrede
in het
geween komen

STAATSGREEP VOOR ANALFABETEN ALLEEN!

Ze zijn voor de televisie door de mand en op hun gezicht gevallen: die militaire deskundige, die politicoloog en die politicus. Ze wisten het allemaal eerst zo goed: 'Nee, het is nu wel bekeken in de Sovjetunie', zeiden ze op de eerste dag. 'Dat wordt nooit meer wat'. Daar konden de democratische krachten niet tegenop.

'Want', zei de militaire deskundige, 'het Sovjetleger is enorm en zoals elk leger is het gebaseerd op onvoorwaardelijke gehoorzaamheid; als kenmerk van het Rode Leger mag toch wel gelden de hondetrouw'. Ook de politicoloog wist hoe we er tegen aan moesten kijken: 'de Sovjetbevolking heeft nu eenmaal 70 jaar onderdrukking achter de rug en de Sovjetburgers weten niets van gewelddoos verzet'.

De politicus dacht meteen aan de Nederlandse politiek en riep ferm: 'we moeten ons in het Westen te weer stellen; geen bezuinigingen op defensie, stel je voor!' Ondertussen hoorden we van een hulp-mevrouw in weer een ander programma, dat het met onze voedselhulp aan de Russen ook wel goed zat: 'Want alleen die Russen krijgen van ons iets, als ze zelf toegeven dat ze een sociaal zwakkere zijn.'

Door de mand gevallen

En toen waren de drie dagen om. De deskundigen hadden er naast gezeten. Maar de militaire deskundige zat zonder blikken of blozen voor de televisie uit te leggen, waarom 'het Rode leger natuurlijk al lang niet meer te vertrouwen is – ook soldaten zijn ontevreden en onvoorwaardelijke gehoorzaamheid is er bij de dienstplichtigen niet meer bij.'

En de politicoloog legde nu uit 'dat de Russen onder de Tsaren misschien passief waren, maar dat de Sovjetburgers natuurlijk in verzet kwamen, omdat ze de laatste jaren te zeer politiek bewust zijn geworden.' Die kun je dus niet meer met een kluitje in het riet sturen, konden wij als kijkers tevreden constateren. 'Een geslaagde staatsgreep', zei de politicoloog 'kan alleen bestaan in landen, waar de burgers analfabeet zijn, want dan hebben ze ook weinig politiek benul!' En de politicus stelde moedig nieuwe eisen aan Moskou: 'eerst aan onze voorwaarden voldoen, dan krijgen jullie misschien hulp van ons.'

Bekwame deskundigen

Ze waren in drie dagen tijd door de mand gevallen – de militaire deskundige, de politicoloog en de politicus. Maar ze hadden het niet gevoeld en gaven weer hun commentaar, desnoods met een draai van 180 graden.

Nu komen zulke mensen niet zomaar op de televisie, ze zijn deskundig en bekwaam. Maar ik bleef toch mijn twijfels houden. De staatsgreep tegen Allende in Chili bijvoorbeeld, die was wel gelukt. Waren de Chilenen van toen analfabeten? Waren zij zich niet politiek bewust? Waren zij passief zoals de Russen onder de Tsaren?

En al die gelukke staatsgrepen in Afrikaanse landen tegen corrupte heersers en dictators, zoals Haile Selassie, Mengistu Mariam, Idi Amin, Syad Barre, Sekou Toure, noem maar op. Waren die gelukt, omdat de Afrikanen in die landen analfabeet zijn en geen politiek benul hebben?

De staatsgrepen tegen Zaire's Mobutu of Malawi's Banda zijn nog nooit gelukt. Komt dat omdat de inwoners van Zaire of Malawi geen analfabeten zijn en anders dan

de andere Afrikanen zeer politiek bewust zijn? De politicoloog heeft er een potje van gemaakt, dacht ik. Maar hoe zit het dan met die passiviteit van de Russen door de eeuwen heen en die 70 jaar onderdrukking? Ze weten toch niet hoe je dat moet doen, dat gewelddoos verzet? Maar welk volk weet dat wel? Ik heb het nooit op school geleerd en ook niet in de padvinderij, of in de kerk, of in het leger of in de BB. Bestaat er wel (buiten Zuid-Afrika dan) een volk, dat kennis daarover heeft opgeslagen in een collectief nationaal geheugen, dat overgedragen wordt aan de volgende generatie? Ieder volk dat in opstand komt tegen dictatuur, moet dat van de grond af aan opnieuw leren, lijkt me. De politicoloog heeft er een potje van gemaakt, dacht ik weer.

Nog een vraag

Over de politicus die alleen maar bij elke crisis roept om versterking van de defensie maak ik me geen zorgen – die man maakt er al zo lang een potje van, dat hij nauwelijks nog serieus wordt genomen. En die militaire deskundige, die zijn kennis over het Rode Leger in drie dagen voledig moest herzien, zal nog wel eens meer van gedachten moeten veranderen.

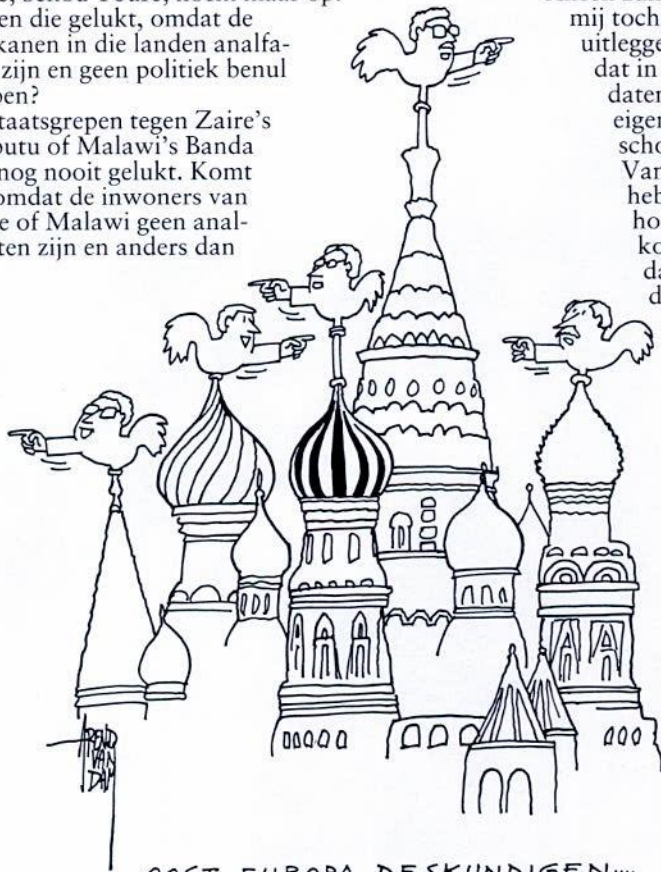
De deskundigen zijn het erover eens, dat Gorbatsjov de weg heeft vrijgemaakt voor meer democratie en dat Jeltsin daar het levende bewijs van is. De deskundigen zijn het erover eens dat de geweren niets doen, als de soldaten niet op hun eigen mensen willen schieten.

Rusland anno 1991 bewijst dat soldaten nooit op het eigen volk schieten.

Alleen zullen de deskundigen mij toch nog even moeten uitleggen, hoe het komt dat in Zuid-Afrika soldaten jarenlang op het eigen volk hebben geschoten.

Van de hulp-mevrouw heb ik niets meer gehoord. Maar dat komt nog wel voor dat we de winter door zijn.

Karel Roskam

OOST-EUROPA DESKUNDIGEN

REGARDING HENRY

Verlamde Indiana Jones in verrassende rol

'Ik hou er nooit van als een rol op mijn lijf geschreven is. Ik laat me veel liever verrassen. Als ik iets in een karakter zie, dan wil ik er dingen van mezelf aan kunnen toevoegen', zegt Harrison Ford. Hij zegt ook: 'Acteren is een ambacht, net als timmeren. Toen het een poosje niet naar mijn zin ging met mijn carrière, ben ik timmerman geworden. Sinds die tijd bouw ik een rol op alsof ik een tafel of een kast in elkaar zet.' Ford wordt overstelpst met scripts en hij kiest alleen nog rollen die hem de kans bieden om zijn mogelijkheden uit te breiden, en die emotioneel iets in hem losmaken. Nou, dan heeft hij met 'Regarding Henry' een goede keus gedaan.

'Regarding Henry' werd geschreven door de 23-jarige Jeffrey Abrams. Aan een kant is dat bijna niet te geloven, want het verhaal zit zo sterk in elkaar, de karakters zijn zo logisch opgebouwd en de hele intrigue ademt zoveel levenswijsheid, dat je eerder aan iemand denkt die tweemaal zo oud is en al heel wat ervaring heeft opgedaan. Maar tegelijk is 'Regarding Henry' argeloos en ontwapenend van opzet. Een modern sprookje, waarin een kwade prins zich als het ware aan een speld prikt en op eens verandert in een goede prins. Henry is een advocaat. Een gewetenloze, die oude mensen willens en wetens beduvelt, en met de eer gaat strijken. Een rijke advocaat dus ook, want voor

dat soort mensen is er in Amerika altijd heel wat emplot. Henry is getrouwd met Sarah, een ambitieuze vrouw die er alles voor over heeft om haar elfjarige dochter op een dure kostschool te krijgen, waar de kinderen van haar kennissen ook naar toe gaan. Ze wonen in een peperduur appartement. Als Henry op een avond nog even de deur uitgaat om sigaretten te halen (hoe symbolisch) komt hij niet meer terug: hij raakt betrokken bij een schietpartij en wordt met een kogel in zijn hoofd naar het ziekenhuis gebracht. Daar blijkt, na de eerste spannende weken, dat hij weer helemaal van voren af aan zal moeten beginnen: leren praten, leren lopen, leren leven. Want ook zijn geheugen is min of

meer uitgewist. Voor Sarah beginnen ook moeilijke weken. Ze beseft dat haar bestaan afhankelijk is van Henry's gigantische inkomen. Nu dat plotseling voor lange tijd wegvalt, zijn haar kennissen op eens ook veel minder toeschietelijk...

Gelukkig treft Henry een fysiotherapeut die tegelijk psycholoog en filosoof is. Als een goede fee ontfermt de goedlachse zwarte man zich over de totaal ontredderde Henry. Hij slaagt erin om hem weer te laten lopen en spreken. Op de dag dat Henry naar huis mag, durft hij het eigenlijk niet aan, doordat hij zich een leven zonder deze steun en toeverlaat helemaal niet meer kan voorstellen. Maar dan blijkt dat Sarah samen met Henry vanonder af aan is begonnen. Ze vangt hem voorbeeldig op. Henry van zijn kant ziet in, dat hij de draad van zijn vroeger leven niet meer op dezelfde manier wil oppakken. Het kost hem zijn baan, maar van zijn fysiotherapeut heeft hij geleerd, dat dat vaak de beste kansen zijn om een nieuwe, en betere, start te maken.

'Regarding Henry' is een heerlijke film voor mensen die bereid zijn een beetje in de goede kanten van de mens te geloven. Er zullen ongetwijfeld de nodige zure stukjes over worden geschreven. Maar ik heb met volle teugen genoten. Harrison Ford, die zijn vakmanschap weer eens bewijst door, na zijn halsbrekende toeren als Indiana Jones, volkomen geloofwaardig een half verlamde Henry te spelen, is ontroerend zonder ooit over de schreef te gaan. Annette Bening als de liefhebbende Sarah doet niet voor hem onder.

Leo van Opzeeland

Harrison Ford en Annette Bening in 'Regarding Henry'

FILM IN 'T KORT

THE ACTRESS

Om onbegrijpelijke redenen gaat de Duitse film naar de roman 'Arrangement mit dem Tod' in ons land rouleren onder de misleidende titel 'The Actress'. En dat, terwijl Die Schauspielerin zo'n mooi, beeldend woord is. Enfin, een Engelse titel zal wel beter in de markt liggen. De film heeft dat soort trucs echter niet nodig, want als hij in de juiste theaters wordt uitgebracht, zal het publiek dat van kleinschalig Europees drama houdt, toch wel komen. 'The Actress' speelt in 1933. Een jonge Duitse actrice, Maria, ambitieus en zeer begaafd, wordt verliefd op een collega. Het feit dat hij joods is, wordt pas belangrijk voor ze, als Mark bij het gezelschap waar ze beiden werken, wordt ontslagen. Hij besluit te solliciteren in het joodse theater in Berlijn, dat de Duitsers indertijd (zij het voor korte tijd) oprichtten om hun goede wil naar buiten toe te tonen. Maar als in 1935 de wetten van Neurenberg van kracht worden, waarbij het Ariërs

Corinna Hartouch en André Hennicke als Maria en Mark in 'The Actress'

wordt verboden om met Joden te trouwen of om te gaan, neemt Maria een verstrekkend besluit. Ze ensceneert een zelfmoord, krijgt via een vriend een paspoort op naam van een Duitse jodin, verft haar blonde haar zwart en voegt zich bij Mark als zijn echtgenote. Hoe het uiteindelijk met hen afloopt wordt niet expliciet getoond, maar het laat zich makkelijk raden. 'The Actress' is een mooie, rustige film zonder overbodige dramatiek. Maar juist daardoor grijpt de beklemming je als kijker voortdurend meer bij de keel. De betovering van de toneelwereld komt bij de vele scènes die op de planken spelen, ook royaal aan bod. Regie van Siegfried Kuhn.

IMPROMPTU

Ook al een klein juweel is de Britse productie 'Impromptu' van regisseur James Lapine, waarin we de excentrieke, vrijgevochten Franse schrijfster George Sand zien in de periode dat ze reddeloos verliefd werd op de schuwe, ziekelijke Poolse pianist en componist Frederic Chopin. George Sand was een feministe avant la lettre. Ze deed waar ze zin in had, liep vaak in mannenkleden rond en schreef spraakmakende boeken. Aanvankelijk schrok de frêle musicus terug voor de allesverterende passie

Judy Davies en Hugh Grant als Sand en Chopin in 'Impromptu'

van zijn aanbinder, later ging hij toch voor haar door de knieën. De film eindigt op het moment dat zij hem 'heeft' en met hem naar een vakantieverblijf op Mallorca vertrekt. Judy Davies, de Australische actrice die van elke rol iets gedenkwaardigs weet te maken, moet hebben gesmuld bij de gelegenheid om zo'n hartstochtelijke, onalledaagse vrouw te kunnen spelen. Ze haalt er wat je noemt alles uit dat er in zit. Hugh Grant als Chopin steekt er maar bleekjes bij af.

LIFE IS SWEET

Het kan niet op deze maand voor de fijnproevers. Neem nu *Life is Sweet* van de Brit Mike Leigh. Een mixture van *Coronation Street* en *Eastenders*, maar dan met een scheutje aangename gekte er doorheen. Wendy en Andy trouwden heel jong, omdat hun tweeling Natalie en Nicola op komst was. Die zijn inmiddels bijna volwassen. Natalie is een evenwichtige, wat jongensachtige meid,

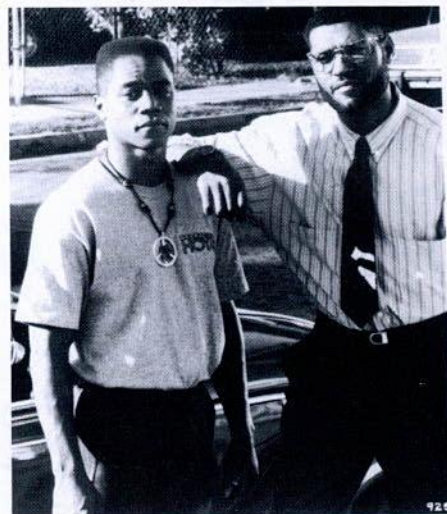
Claire Skinner en Jane Horrocks als Natalie en Nicola in 'Life is Sweet'

van beroep loodgieter. Nicola kan haar draai niet vinden. Ze geeft zich over aan vreetbuien, heeft een paar perverse trekjes en is werkloos. Doordat ze zo ongelukkig is, zoekt ze voortdurend ruzie. Toch vormen ze met z'n vieren een hecht geheel. Andy heeft een hekel aan zijn baan, en is voortdurend op zoek naar manieren om in één klap rijk te worden. Wendy lijkt een wat oppervlakkige moeder. Maar als het met Nicola uit de hand dreigt te lopen, blijkt dat ze precies weet wat ze moet zeggen om zo'n stuurloze tiener weer op het goede spoor te krijgen. 'Life is Sweet' is een toffe, hartverwarmende dwarsdoorsnede van een Engels gezin, volkomen natuurlijk gespeeld, volkomen geloofwaardig geschreven. More, more!

BOYZ 'N THE HOOD

In Amerika is het grote aantal 'zwarte' films het gesprek van de dag. Spike Lee blijkt de weg te hebben geëffend voor andere jonge zwarte regisseurs, die allemaal hun zegje willen doen over de situatie in het land, waar de scheiding tussen blank en zwart algemeen aanvaard lijkt te zijn. John Singleton, een jongen van nog maar 23 jaar, laat in zijn debuut 'Boyz 'n the Hood' zien hoe moei-

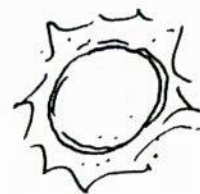

Larry Fishburne en Cuba Gooding jr. als Furious en Tre Styles in 'Boyz 'n the Hood'

lijk het voor zwarte jongens is om zich te onttrekken aan hun milieu. En het zijn niet de blanken met wie ze moeilijkheden krijgen, het zijn juist andere zwarten die hun leven op een heel negatieve manier beïnvloeden. Hoofdpersoon is Tre, die door zijn vader wordt opgevoed. Die vader ziet precies waar de moeilijkheden schuilen. Hij is hard, maar hij weet Tre tussen alle klippen door te loodsen. Tre zal het wel redden, ook als hij volwassen is. Zijn twee vrienden, de broers Ricky en Doughboy, die worden opgevoed door een agressieve, alleenstaande moeder, zijn minder fortuinlijk. Het is vooral de melancholieke, bijna gelaten toon waarop Singleton zijn verhaal vertelt, die de film zo schrijnend maakt.

L. v. O.

WAGTEVELD!!

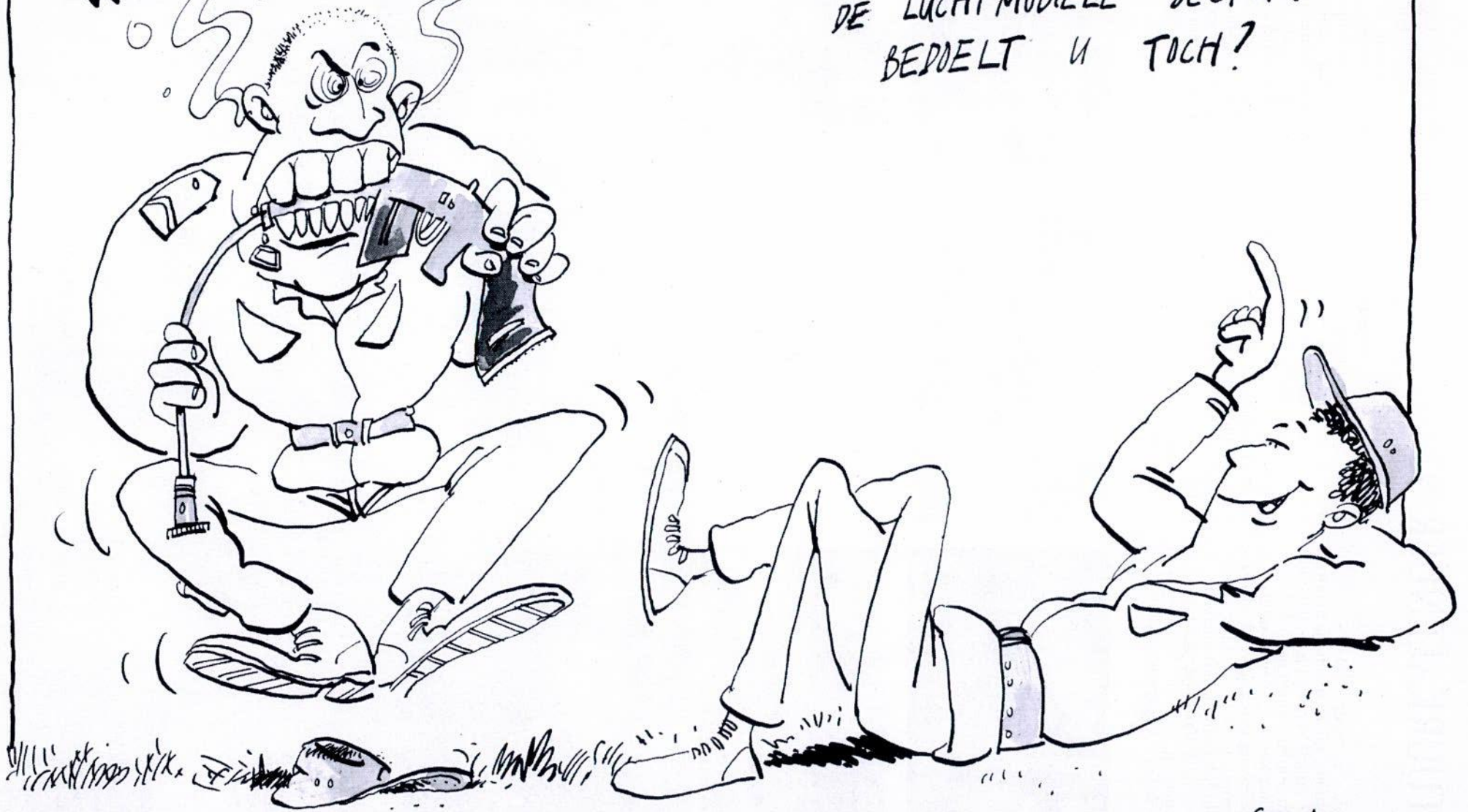
WAT LIG JIJ
HIER TE KWIK-BOLLE?

"SECTOR 10-2"
DOIT VAN GEHOORD?

WRAAAAAHH!!!

ZEKER WEL S'GANT!
DE LUCHTMOBIELE SECTOR
BEDOELT U TOCH?

rené nauta

NATUURKALENDER '92

Traditioneel besteedt EGO in een herfstnummer aandacht aan de nieuwe kalender van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland. Wij beschouwen dat als een – weliswaar indirecte en zeer bescheiden – bijdrage aan de strijd voor behoud of herstel van een natuurlijk leefmilieu. Immers, dat milieu vormt de basis voor een menselijke samenleving. Omgekeerd drukt de mens ook een

stempel op het omringende landschap, zeker in zo'n klein land als het onze. Natuur in ons land heeft een menselijk gezicht. Het landschap buiten stad en dorp wordt door velen als natuur ervaren, maar is het niet altijd. Je vindt er wel natuurlijke elementen, maar het is toch geheel man-made, getuige wegen, rechte percelen, sloten, hekken, boerderijen, maar ook mest, maaimachines en ander mensenwerk.

In onze natuurmonumenten treffen we naar verhouding veel meer 'echte' natuur aan, maar ook hier is het landschap van de mens zichtbaar. In de Natuurkalender '92 wordt dat menselijke element van vrijwel elk Nederlands landschap fraai duidelijk gemaakt door de prachtige kleurenopnamen van fotograaf Paul Paris uit Amstelveen. De kalender is fors van formaat (37x48 cm), kost f 21,- incl. porto (leden f 16,50) en is te bestellen bij: Natuurmonumenten, Noordereinde 60, 1243 JJ 's-Graveland, tel 035-62004.

Raadslieden – waar en wie

Bureau	Naam	Telefoon kantoor	Telefoon huis
Harderwijk	R.O. (Ronald) Battes	03410-23911, tst. 2532	03417-56628
't Harde	L.J.H. (Lex) Beekers	05255-2727, tst. 2087	038-212656
Oirschot	I.L. (Immy) Beijer	040-352913	013-556060
Seedorf (BRD)	J. (Jacques) v.d. Blink	09-4942817510, tst. 2285	09-4942848629
Nunspeet	J. (Jan) den Boer	05771-1341, tst. 2492, b.g.g. 2498	03210-18934
Rotterdam	K. (Klazien) van Brandwijk-Wiltjer	010-4539911, tst. 341 of 381	03480-14787
Arnhem	E.Y. (Ellen) Bremer	085-718911, tst. 335 b.g.g. 334	08308-21867
Utrecht	M. (Metske) Dekkinga	030-366444/45	033-803142
Steenwijk	A.B. (Adri) van Deurzen	05210-15422, tst. 2643	05220-62273
Den Helder	J. (Joop) Flokstra	02230-56662	072-641080
Amsterdam/Den Helder	J.J.H. (Hans) Floris	02230-52089	02208-13336
Seedorf (BRD)	R.P. (Rob) Geene	09-4942817510, tst. 2285	09-4942812470
Den Helder	J.J. (Jaap) Geuze	02230-52089	075-703705
Steenwijk	W.H. (Wim) Heij	05210-15422, tst. 2643	05210-13657
Gilze Rijen	C.H. (Kees) v.d. Hilst	01612-93000, tst. 2342	013-425425
Den Helder	C.C. (Tineke) Hundling	02230-52089 of 52405	
Venlo	S.P.J. (Stef) Kessels	040-352913	04760-74188
Blomberg (BRD)	F.G. (Frits) v.d. Kolk	09-4952358150 of 09-495235509259	09-4952356621
Hohne (BRD)	B.J.T. (Ben) v.d. Linden	09-4950518021, tst. 480	09-4950514322
Schaarsbergen	J.J. (Joan) Merens	085-532774	085-458917
Amersfoort	B.M. (Beernoud) Moojen	033-638622, tst. 4221	035-234907
Stolzenau (BRD)	J.G.J. (Jan) Nauts	09-495761704290	09-495761687
Assen	W. (Wim) Reinders	05920-58499	05921-41499
Nijmegen	P.W.M. (Peter) Samwel	080-276911, tst. 154	080-563833
Vught	G. (Gerards) Snels	073-881000, tst. 1564	073-142526
Breda	J.W.F. (Jan) Sulman	076-273341	076-872688
't Harde	G.J. (Gerrit) Vlietstra	05255-2727, tst. 2087	05250-3791
Hoofdraadsman	K.S. (Kees) Roza	03404-14436	020-6323785
Stafradsman	F. (Frank) Spoelstra	03404-14436	05709-2575
Coornherthuis			
(vormingswerkster)	C. (Carine) van Hinte	03404-14060	-
(raadsman/directeur)	A.H.T. (Ad) Hornis	03404-14060	030-937808
(raadsman)	M.C. (Mart) Vogels	03404-14060	033-952099
(vormingswerkster)	M. (Marijke) v.d. Stigchel	03404-14060	-

'JIJ HOORT TOCH ANDERE MUZIEK MOOI TE VINDEN!' 'WAAROM?'

Sommige mensen zullen hem wel gek vinden: helemaal naar Liverpool reizen om een groep te horen spelen die al jaren niet meer bestaat, Creedence Clearwater Revival. Want wat kost dat wel niet!

Maar Esra Siemons heeft die 'tik' wel, zoals hij zelf zegt. Hij heeft die 'tik' om ver weg te gaan en veel geld uit te geven voor iets waar hij gek op is: de muziek van die groep uit de jaren '60 en '70. Die muziek spreekt hem aan, die heeft iets. Er zit melodie in, er zit ritme in. Het is 'n beetje een voorloper van hardrock, maar er zit veel meer in; iets van de stijl van The Beatles, van rock 'n roll en ook van country and western. Je zou het gemoderniseerde country and western kunnen noemen en dat spreekt hem aan.

In het dagelijks, militaire leven is Esra (19 jaar) TS-monteur in de Adolf van Nassaukazerne te Zuidlaren. Raadsman Wim Reinders sprak met hem over zijn muzikale hartstocht.

Dat zijn oude groepen, meer uit mijn tijd dan de jouwe. Ik vond dat toen prachtige muziek en jij bent er nu ook gek op. Hoe komt dat zo?

Toen zij speelden, lag ik nog in de wieg. En mijn ouders luisterden heel graag naar dit soort muziek, ik ben er als het ware mee opgegroeid.

En de muziek in de disco spreekt me niet aan, daar zit geen melodie in, allemaal dezelfde dreun. Het is allemaal hip-hop, rap, hip-house en weet ik hoe het allemaal heet. Voor mij is het alles hetzelfde gedreun en gestamp, waar geen variatie meer in zit. Heel veel is computerwerk en ik luister liever naar muziek met instrumenten.

Kom je buiten de disco geen leuke muziek meer tegen?

Er worden nog wel leuke nummers gemaakt, door REM bijvoorbeeld, dat vind ik wel melodieuze muziek. Maar ik luister het liefst naar muziek uit de jaren '50, '60 en '70 en het allerliefst naar die van eind '60: Creedence, The Beatles, The Rolling Stones, o.a.

Ben jij een uitzondering tussen je leeftijdgenoten?

Mijn meeste kameraden houden van dezelfde soort muziek. Maar er zitten ook echte discofreaks tussen. Die houden niet van mijn lievelingsmuziek. Ik zing wel eens iets, wanneer ze 't niet kennen wat ik noem, en dat valt dan meestal niet in de smaak. Sommigen vinden beide genres wel leuk, maar kiezen uiteindelijk voor de moderne muziek.

Luister je veel naar muziek op de radio?

Nee, weinig. Ik luister meer naar m'n eigen bandjes. Veel muziek op de radio vind ik niet mooi en er wordt veel te veel doorheen gepraat. Ik houd niet van het geouwehoer van die discjockeys. Tegenwoordig heb je op de kabel Radio

10 en 's avonds luister ik dan vaak naar Radio 10 Gold. Dat is bijna onafgebroken muziek, af en toe wat reclame en aankondiging van een aantal nummers. Daar luister ik veel liever naar dan naar de Hilversumse zenders: die verknoeien de muziek.

De eerste gitaar

Je luistert graag naar muziek, maar je maakt zelf ook muziek. Ben je daar al vroeg mee begonnen?

Er stond thuis een oude gitaar van mijn vader in de kast en daar moest en zou ik op spelen. Ik vond het een heel interessant ding, maar ik kreeg het niet, want ik was te jong: zo'n jaar of 4. Mijn va-

'Duo Centraal' met Esra Siemons op gitaar

der dacht dat ik 'm kapot zou maken – dat is trouwens ook gebeurd, later. We kwamen vaak op bezoek bij kennissen en die vrouw speelde ook gitaar, dan speelden en zongen we met elkaar. Dat was mooi en ik wilde steeds liever gitaar spelen. Toen ik zo'n jaar of 6, misschien 7 was, kreeg ik de gitaar van m'n vader tenslotte toch en begon ik te spelen, te rammen. Eerst op één snaar, wat les gehad, steeds verder opgebouwd met wat les van m'n vader en kennissen. Tot het ding bijna van ellende uit elkaar viel – ik heb 'm eigenlijk gewoon vernield. Ik wilde 'm weer in orde maken, maar nadat ik er een jaar niets mee gedaan had, ook geen reparatie, kreeg ik genoeg geld bij elkaar om een nieuwe te kopen. Dat was ook een akoestische, een Spaans model. Ik ben verder gaan oefenen, een songbook gekocht en het ging steeds beter. Toen wilde ik een Western model, een grotere en mooiere gitaar met een betere klank. Die heb ik gekocht toen ik ongeveer 11 jaar was. Vanaf dat moment begon ik wat serieuzer te worden met het spelen, want toen had ik wat ik wilde. Veel naar platen geluisterd, op de gitaar meespeken, dat ging steeds beter. Ik ging ook wel eens naar een kameraad van me en dan speelden we samen, meestal liedjes van Elvis. We waren allebei Elvis-gek. Dat was een hele leuke vrije tijdsbesteding. Een paar jaar later kwam ik weer eens in de muzikwinkels en zag daar een

elektrische gitaar staan, niet te duur. Die moet ik hebben dacht ik, en ik heb 'm gekocht.

Waarom wilde je een elektrische? Heb je daar meer aan dan aan een akoestische?

Je prikt een elektrische gitaar in een versterker vast, je kunt een koptelefoon opzetten, dan hebben de burens geen last. Je kunt 'm harder en zachter zetten, het speelt veel lichter, gemakkelijker. Het geluid vind ik ook mooier. Bovendien kun je er veel meer uithalen dan uit een akoestische. Twee jaar later heb ik een nieuwe elektrische gekocht: een Fender. Een ontzettend goede gitaar in die prijsklasse, nr. 1 op de ranglijst van gitaren in de wereld. Eerlijk en prima materiaal; beter kun je wel krijgen, maar dan betaal je 10-12 mille voor een gitaar en dat heb ik er niet voor over. Bij die Fender heb ik ook een effectpedaal gekocht met een nieuwe versterker.

Ben je echt les gaan nemen, toen je er steeds meer plezier in kreeg?

Nee, ik heb nooit echt les gehad. Ik wilde het zelf leren, dat vond ik veel mooier. En omdat ik er steeds meer plezier in kreeg, ging ik steeds meer dingen proberen na te spelen en zelf uit te vinden.

Met z'n tweeën

En dat is aardig gelukt?

Ja, want nu speel ik samen met een kameraad die ik een paar jaar geleden weer tegen kwam, met hem had ik ooit op school gezeten. In de muziekwinkel ontmoetten we elkaar. Daar hebben we samen wat gespeeld, hij op toetsen en ik op de gitaar en toen hebben we afgesproken om met elkaar wat te proberen en dat hebben we volgehouden. We hebben ook nog even met vijf man gespeeld, ook muzikale vrienden, maar dat heeft niet zo lang geduurd. We speelden op feestjes, maar met z'n vijven was dat teveel: dan produceer je teveel lawaai en je bent te duur. Je moet de inkomsten delen en wil je er redelijk uitspringen, dan moet je meer vragen dan men er voor over heeft. Speel je met z'n tweeën, dan word je vaker gevraagd. En met het repeteren klagen de burens ook minder gauw dan met z'n vijven.

Wat spelen jullie voor muziek?

We spelen van alles wat: dans- en stemmingsmuziek, ballads, muziek uit de jaren '50, '60 en '70 in allerlei talen. Dat wordt veel gevraagd op een bruiloft of een feestje. We zijn dit jaar net begonnen en we krijgen steeds wat meer bekendheid. De eerste keer was op een bruiloft van familie en dat sloeg aan. Daarna een paar keer bij een voetbalvereniging. We raken steeds beter op elkaar ingespeeld, repeteren ook samen elke zaterdagmiddag. We voelen elkaar ook heel goed aan, omdat we beiden van hetzelfde genre muziek houden.

Wat trekt je aan om voor publiek op te treden?

Het geeft een soort kick dat je merkt dat andere mensen het leuk vinden wat je

speelt, dat geeft voldoening.

Complimentjes vanuit de zaal stimuleren me ook; dat motiveert om lekker door te gaan. En de liedjes die we spelen vind ik zelf ook heel mooi. Vooral die van The Beatles, The Stones, Creedence Clearwater, Fats Domino, Freddy Fender. Mijn kameraad zingt meestal eerste stem en ik tweede, maar bij de rock 'n roll zing ik de eerste stem. We zijn dus om beurten leadzanger.

Ben je door de week ook nog met je gitaar bezig?

Ja, als ik niets bijzonders te doen heb, pak ik de gitaar. Ik kan me soms niet voorstellen dat er een dag voorbij gaat zonder dat ik op m'n gitaar heb gespeeld. Dan komt er wel eens een telefoontje uit de buurt dat 't geluid te hard staat.

Geen 'Duo Nootloos'

Dus je doet 't niet altijd met de koptelefoon?

Nee, wel als het al wat laat op de avond is. Er zijn mensen die continu klagen, maar er zijn ook mensen die het mooi vinden. Je moet de overlast natuurlijk wel beperkt houden. Eén keer hebben we bij een repetitie ome agent aan de deur gehad. Ze hadden een telefoontje gehad van mensen uit de buurt die niet wisten waar 't lawaai vandaan kwam. Nu heb ik een levensgroot bord achter in m'n auto staan met 'Duo Centraal', dus met die auto op de inrit hadden ze ons gauw genoeg gevonden. Toen hebben we de knoppen wat lager gezet. 't Moet natuurlijk ook niet te gek worden.

Hoe komen jullie aan die naam?

'k Weet niet. Mijn vriend was een dag naar Amsterdam geweest en ik denk dat hij aan het Centraal Station gedacht heeft. Want toen hij thuis kwam, stelde hij die naam voor. En we moesten toch een naam hebben, en de eerste gedachte van 'Duo Nootloos' zag ik niet zo zitten. We lezen allebei geen noten, maar ja, wat zullen de mensen denken als ze zo'n naam zien? Ik dacht: dat kunnen we beter niet doen. Mijn kameraad speelt – ook zonder noten – heel prach-

tig solo op de toetsen, vooral als ik hem vergelijk met andere amateurgroepen.

Wist je van hem op school al dat hij muzikaal was?

Toen we naar het voortgezet onderwijs gingen, waren we met z'n tweetjes altijd al bezig met muziek, aan het zingen. En met de muziekles altijd helemaal vooraan, want dat was hèt. Toen hebben we ook wel eens wat samen gespeeld, wilden we ook wel een bandje, ik op de drums. Dat mocht niet van mijn vader. Een bandje is er toen niet gekomen, zes jaar later dus wel.

En nu zijn we serieus doorgegaan, maar ja, we zijn nu ook wat volwassener geworden. In die tussentijd heb ik met anderen ook wel eens wat geprobeerd, maar dat wilde niet lukken. Toen was ik het zat en ik dacht: als ze wat willen dan vragen ze mij maar. Tot ik hem weer tegen kwam, dat ging goed, met het gevoel dat we nu hier en daar optreden.

Hoe ging het met 't eerste optreden? Werd je gevraagd?

Een kennis van ons zocht muziek voor z'n bruiloft. Toen zei ik: 'Ik weet een perfect duootje.' 'O ja?' 'Ja, ik en m'n kameraad.' Hij wist dat ik muziek speelde, dus hij zei: 'Nou, je komt maar.'

Ze weten niet waar ze muziek moeten zoeken, want de meeste mensen zijn niet bekend op dit gebied. Daarom spelen

we zoveel we kunnen in het openbaar en leggen folders neer met adres en telefoon. Dan kunnen ze bellen. Maar ik wil er niet te ver voor reizen, anders lig je 's ochtends pas om 7 uur in je bed en dat zie ik niet zitten.

Doe je 't ook voor het geld?

Dat is een bijkomstigheid. Maar je moet wel apparatuur aanschaffen en erheen reizen, die kosten moeten er natuurlijk uit. 't Is eigenlijk gewoon een hobby, leuk om te doen. Het moet geen must worden, want dan is het niet mooi meer. Ik wil het voor mijn plezier blijven doen. Ik zie het als een betaalde hobby.

Zou je er je werk van willen maken?

Nee, stad en land afreizen om muziek te maken, dat zie ik niet zitten. Ik lig liever elke avond op tijd in bed. Eén keer optreden per week, 't liefst op zaterdagavond, vind ik wel leuk. Desnoods nog een keertje op vrijdagavond. Anders houd je geen tijd voor jezelf over. Ook als ik er meer mee zou kunnen verdienen dat met dit werk, dan zou ik me nog wel tien keer bedenken. 't Is een heel druk leven, veel van huis, en dan gaat je huwelijk ook gauw kapot. Dat hoef ik niet. En het is vaak zo: hoe meer je verdient, hoe meer zorgen je hebt dat ze wat van je geld of je spullen jatten.

Gaat er wel eens wat fout met het optreden?

Nee, niet echt fout. We voelen elkaar heel goed aan en storingen in de apparatuur hebben we niet gehad. Er is wel eens een snaar gesprongen toen ik geen nieuwe bij me had. Dat gebeurt altijd op zo'n moment, nooit als je wel reserve bij je hebt. 't Is wel lastig spelen, maar ik denk niet dat de mensen het gemerkt hebben. 't Was al wat laat, ze waren al lekker enthousiast en hadden al wat gedronken. Dan valt het niet zo gauw op dat ik met een snaar minder speel.

De verschillen zoeken

Ga je vaak op stap om muziek te horen?
Als ik vrij ben, ga ik praktisch elke zaterdag naar het café waar we zelf ook

wel eens spelen; daar speelt steeds een ander bandje. Dan ga ik kijken hoe zij het doen. Toen 'Drukwerk' nog optrad, ging ik er ook graag heen, vaste prik als ze in de buurt waren. Verder komen er bij ons in de buurt weinig groepen, dat is op zich wel jammer. Winschoten is wat dat betreft 'n beetje een uithoek. Groningen is het dichtstbij, wat optredens betreft.

Maar nu ga je een lange reis maken voor een concert.

Ja, ik zie het eigenlijk ook als een vakantie. 't Lijkt me leuk om zo'n open lucht-concert eens mee te maken. Dat is weer een heel andere ervaring dan zo'n klein zaaltje waar 'Drukwerk' speelde. 'k Wil wel een beetje vooraan zien te komen, want anders zie je zo weinig. Ze zullen nu wel anders spelen dan twintig jaar geleden, maar ik vind het wel leuk om naar dat verschil te luisteren. Ik ga de verschillen zoeken, daar kan ik dan zelf misschien iets mee doen, het werken in mijn eigen muziek. Behalve Creedence Clearwater spelen The Eagles en The Who misschien ook in Liverpool. Maar ik ga erheen voor Creedence, al waren zij de enige die spelen, want hun muziek spreekt me enorm aan.

Terwijl het geen muziek van deze tijd is

Nee. Ik krijg wel eens reacties van: maar jij bent nog zo jong, jij hoort toch andere muziek mooi te vinden! Dan zeg ik: Oh, hoort dat zo? Dat vind ik raar. Waarom? We zijn niet allemaal gelijk. Ik hoef niet van moderne muziek te houden omdat ik van deze tijd ben. Ik moet helemaal niks. Hoeveel jongens zijn er niet die van klassieke muziek houden. Nou, dat vind ik weer niet mooi. Maar iedereen heeft een eigen keuze om iets mooi te vinden. Daar moet je elkaar vrij in laten.

Laatste vraag: wat is je liefste wens in de muziek?

Iets wat ik graag zou willen, is een oud nummer in een mooi nieuw jasje steken, of een eigen nummer componeren met iemand. En dat dan op de plaat zetten en uitbrengen. Ik denk dat het er ook nog wel een keer van komt. Er zijn kleine studiootjes waar je voor een redelijk bedrag een plaat kunt laten maken. Dat wil ik graag nog eens doen.

Wim Reinders

PERSONALIA

Per 1 mei 1991 vonden de volgende personele wijzigingen plaats in de dienst HGV:

- Raadsman Jan Duijnhouwer verliet rayon Seedorf wegens FLO;
- Raadsman Jacques van den Blink verhuisde van het rayon 't Harde naar Seedorf;
- Plaats in het rayon 't Harde werd ingenomen door de (nieuwe) raadsman Gerrit Vlietstra. Voor zijn aanstelling tot raadsman was Gerrit Vlietstra - die in 1983 afstudeerde aan het Humanistisch Opleidings Instituut een tiental jaren werkzaam als docent maatschappijleer/-vorming.

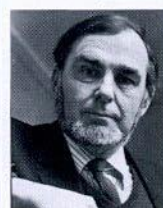

Per 1 november a.s. gaat de heer Bart Fernée, na 20 jaar algemeen secretaris van de dienst HGV te zijn geweest, met pensioen. De redactie is hem dankbaar voor de vele administratieve diensten die hij jarenlang, als bescheiden onderdeel van zijn functie, aan EGO heeft verleend.

Als zijn opvolgster is per 1 september j.l. in dienst getreden mevrouw Erika Krijt, die binnen haar werkpakket ook het rekestiesecretariaat van EGO gaat voeren.

Op 18 augustus j.l. is dr. J. F. Sinke, oud-hoofd-raadsman van de dienst HGV bij de krijgsmacht, na enige maanden ziekte op 58-jarige leeftijd overleden. Na een korte periode als raadsman in het rayon Oirschot was Joos Sinke van 1 mei 1977 tot 1 mei 1988 (FLO) hoofd-raadsman. In die functie en in vele nevenfuncties is hij van grote betekenis geweest voor de dienst HGV.

VROUWEN AAN BOORD (2)

'Voorkeursbehandeling is niet nodig'

In de Defensienota 1991 (blz. 177) zegt de Minister van Defensie over de vrouw in de krijgsmacht: 'De aard van het militaire beroep is niets voor vrouwen'. De Maatschappelijke Raad voor de Krijgsmacht reageert daarop in haar advies van 6 mei jl. De MRK adviseert de Minister van Defensie: 'Geen uitspraken te doen als 'De aard van het militaire beroep is niets voor vrouwen' en daarmee een defaitistische (red. - stemming om het op te geven) mentaliteit ten aanzien van de vrouw in de krijgsmacht te bevorderen, maar een dergelijke statische mentale instelling in de krijgsmacht juist tegen te gaan.'

Raadsman Joop Flokstra interviewde een aantal vrouwen aan boord van de Poolster, tijdens een reis naar de Oostzee in juni jl. In het vorige (september)nummer van EGO kwamen Astrid Kikkert en Diana Nogter aan het woord. In dit tweede artikel in een serie van vier een gesprek met Karla de Jager, 23 jaar en matroos I bij de Nautische dienst.

Waarom wilde je bij de Marine en met name bij de Nautische dienst?

Ik ben bij de KM gegaan, omdat ik altijd al van uitdaging en avontuur hield. De waterpolitie, marechaussee en meer van die organisaties heb ik aangeschreven. De Marine was het snelst met een uitnodiging voor de selectiedagen. Ik zat nog op school, Intas, en wilde nog wachten tot na de opleiding, maar ik kon in april al beginnen.

Op 10 augustus ben ik bij de Marine begonnen. Omdat ik geen wiskunde op D-niveau had, kon ik geen 'Naut' worden, maar wel ODVBC (operationele dienst verbindingen). Ik redde het niet om de opleiding te halen. Op de selectiedagen had ik van allerlei dienstvakken voorlichtingsfilmpjes gezien, behalve van de Nautische dienst. Iemand zei daar: 'Dat is voor jongens.' Ik had dus weinig idee wat het inhield. Het had iets van doen met trossen sjouwen en dergelijke en dat leek me leuk.

Toen kon ik alsnog 'Naut' worden. Deze opleiding lukte wel. We zaten met twee meiden in een klas jongens. Ik was de derde van de klas. Soms had ik het idee dat ik me wat meer moest bewijzen dan de jongens. Maar gelukkig heb ik mijn postuur mee.

Ik ben begonnen in de havendienst, omdat er voor mij nog geen plek was op een varende plaatsing. Na twee à drie maanden kon ik naar de Tromp of naar de Poolster als eerste meisje.

Wist je waar je voor koos toen je voor de Poolster koos?

Nee, want iedereen zei: je moet naar een S-fregat, een bevoorraders was het eigenlijk niet. Maar aan boord van de Poolster was een tuigploeg en daar ben ik eigenlijk voor opgeleid. Dus koos ik voor de Poolster. Eerst werd ik tewerk-

gesteld in de werkploegen, schoonschepen e.d. Met het B.O.Z.(etten) bezig zijn viel tegen. Niet dat het lichamelijk te zwaar was, maar ik was altijd maar bezig met de gedachte 'Wat zullen de jongens van de tuigploeg er van zeggen'. Door mezelf open te stellen, m'n best te doen, door gewoon te doen werd ik geaccepteerd, als enig meisje tussen tien

'...met trossen sjouwen leek me leuk'

Karla de Jager

jongens, kwartiermeester een bootsman en een tuigofficier.

Het werk in een tuigploeg is zwaar. Soms sta je tot 's nachts op je benen in kou en regen, maar dat is voor iedereen zwaar.

Hoe denk je over een voorkeursbehandeling voor vrouwen?

Helemaal niet nodig. Ik ben hun 'wereldje' binnen gestapt. Het enige wat ik graag wilde was bij de meiden blijven slapen. En dat was natuurlijk wel bijzonder, want de tuigploeg is één ploeg en ligt op één hut. Bij calamiteiten gaat daar het alarm en is iedereen gewaarschuwd.

Nu moet er altijd iemand naar het voorschip om mij te porren. Daardoor kan ik niet meedraaien in de crashboot, b.v. bij man overboord. Dat werk zou ik kunnen doen alleen door een praktisch probleem is deze oplossing gekozen. Als ik iets gedaan heb dat niet door de beugel kan, word ik net zo goed gestraft. Dat is natuurlijk een goede zaak. Een ander probleem is de menstruatie. Als je dan vier à vijf uur staat te B.O.Z.(etten) moet je de gelegenheid krijgen voor een stop. En dat wordt door de jongens niet altijd begrepen. Ik wil beoordeeld worden op m'n prestaties, net zoals ieder ander.

Je kontrakt loopt binnenkort af, wat ga je doen?

Ik heb een verzoek ingediend om nog een jaar te blijven, met de mogelijkheid van nog een jaar stilzwijgend te verlengen.

Ik ben voor mezelf bezig om de dingen op een rijtje te zetten. Zoals het er nu voorstaat blijf ik.

Ik moet nadenken of ik beroeps wil worden, wil ik meer verantwoordelijk-

heid krijgen, wil ik kwartiermeester worden. Ik ben er nog niet uit wat ik wel en wat ik niet wil. Aan de ene kant lijkt het me heel leuk voor de uitdaging om als eerste meisje kwartiermeester te worden. Het lijkt me heel gaaf om te bewijzen dat dat ook open staat voor vrouwen. Daar wil ik nog over nadenken.

Zou jij vrouwen uit de werkploegen aanraden om naar de tuigploeg te gaan? U verwacht misschien, omdat ik er twee jaar bij ben, dat ik ja zal zeggen, maar ik zeg nee. Niet omdat ik ze het af wil raden, het is hartstikke leuk om met die jongens te werken, maar je moet zoveel leren. En dat had je niet in de werkploegen. Het hangt heel veel af van jezelf, je karakter, je postuur. Het is al twee keer niet gelukt om een meisje op te nemen in de tuigploeg. De meiden die nu aan boord zijn, zijn

'Ik wil beoordeeld worden op m'n prestaties, net zoals ieder ander'

volgens mij te jong en hebben te weinig kracht om dit nu al aan te kunnen. Over het algemeen zijn het meiden die eigenlijk een ander dienstvak wilden, dat niet hebben gered en om bij de Marine te kunnen blijven 'Naut' worden. Bij mij was het juist andersom. Ik wilde 'Naut' worden, kwam eerst in een ander dienstvak. Op die andere manier gaat ons dienstvak achteruit, omdat er geen positieve keus is gemaakt. Je werkt met z'n tinnen. En ik sta m'n vrouw.

Ben jij jezelf kunnen blijven? Als ik naar mezelf kijk, denk ik van wel. Ik was met alles vroeg. Met 16 jaar woonde ik al zelfstandig. Dan kom je bij de Marine en dan heb je geleerd om voor jezelf op te komen. De meiden die nu aan boord komen zijn in mijn ogen te jong, 16, 17 jaar en krijgen binnen de Marine hun 'opvoeding'. Mijn moeder vindt dat ik wel veranderd

ben. Als ik thuis ben en er is wat aan de hand, dan help ik altijd mee. Dat is een positieve verandering die ook door de Marine is ontstaan. Ik heb goed geleerd voor mezelf op te komen. Zeker in gevallen waar ik de verantwoordelijkheid draag voor de veiligheid. Ik ben altijd bereid geweest consequenties van mijn eigen opstelling te accepteren.

Leven er vooroordelen omtrent vrouwen in de operationele dienst? Jazeker, die vooroordelen worden meestal gemaakt door mensen die er eigenlijk helemaal niets, maar dan ook echt niets van af weten.

Voor ik bij de Marine kwam, hoorde ik veel 'vrouwen aan boord is de kat op het spek binden, dat vraagt om problemen'.

Ik vind dat dat niet waar is. Iedereen weet donders goed waar hij/zij mee bezig is. Natuurlijk, relaties aan boord hou je altijd.

Ik heb in het begin ook gedacht: wij vrouwen doen het altijd. Dat werd altijd gezegd. Ik ben gaan zien, dat zij het niet doen.

Ik ben wel bezig de vooroordelen tegen te gaan, maar diegenen die ze hebben raken ze maar moeilijk kwijt. Ik zeg altijd tegen de meiden: wees jezelf. Wat mij opvalt is, dat je maar zelden geschreven ziet dat het hartstikke goed gaat met vrouwen aan boord.

Gaat er eens wat mis, dan is de publiciteit snel gehaald zonder dat goed duidelijk is wat er nu precies aan de hand is geweest.

Vriendschappen aan boord vind ik heel belangrijk. Als je lang van huis bent, heb je mensen om je heen nodig waar je goed en vertrouwelijk mee kunt praten. Dat geldt volgens mij voor iedereen en dat kunnen dus vrouwen én mannen zijn.

Is er nog iets dat je over werken in de tuigploeg zou willen zeggen?

Ik heb geleerd dat je, voor je zoiets wilt gaan doen, goed moet nadenken of je het wel wilt. Het is belangrijk dat je je eigen eisen kent en daar voor durft op te komen.

In het algemeen zou het goed en leuk zijn als er wat meer vrouwen in het leidinggevende kader zouden zitten.

Joop Flokstra

OPNIEUW BEGINNEN

Wat hem nu is overkomen weet hij ook niet meer. Een paar maanden geleden moest hij opkomen voor dienst. Ach, daar had hij niet zoveel moeite mee, het hoort erbij nietwaar?

Maar wat ze hem toen geflikt hadden. Hij moest officier worden. Dat paste bij zijn opleiding!

Nou daar paste hij dus mooi voor! Dat had hij ze op de SROKI ook goed verteld! Idioot toch zeker dat je als je een goede middelbare schoolopleiding hebt, gelijk officier, of op z'n minst onderofficier moet worden.

Hij dus niet! In dienst oké, maar niet langer dan twaalf maanden en zeker geen kaderfunctie!

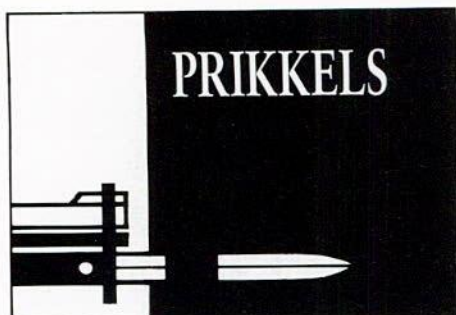
Maar nu, nu hadden ze hem bij een IB-cie geplaatst. IB-cie, een mooiere naam voor Van Heutz. Op zich niet zo'n probleem. Redelijk dicht bij huis, daar niet van. Sinds hij binnen is, samen met een nieuwe lichting, is hij gedegenereerd tot: crimineel, achterlijk-ongeschoolde-tem-om-voor-de-duvel-te-dansen-en-te-lui-om-uit-z'n-ogen-tekijken-idioot.

Ga d'r maar aan staan.

Eerst ben je goed genoeg om officier te worden en nu ben je nog minder dan stront, althans als hij z'n kader mag geloven.

Natuurlijk het klopt, van de dertien jongens in zijn groep zijn er tien die vóór hun achttiende met de politie in aanraking zijn geweest. De één voor vandalisme, de ander voor het roken van hasj en weer een ander voor het stelen van een fiets. Maar toch ... zo ga je niet met mensen om. Iedereen moet toch de kans hebben opnieuw te beginnen. De diensttijd kan toch een mooie streep onder de vlegeljaren zijn? Nee, hier is hij het helemaal niet mee eens. Met de groep houdt hij het wel vol, hij past zich makkelijk aan. Maar om veertien maanden, nee géén twaalf, veertien maanden omdat hij kaderverplichtingen heeft, zo met zich om te laten gaan ziet hij niet zitten. Daar gaat hij wat aan doen, met de vakbond of alleen, maar dit kan niet! Misschien kan de gv eens wat tegen het kader zeggen, want in zijn optiek werkt dat misschien wel. Jongens moeten in dienst, dat is tot daaraantoe, maar voetvegen zijn ze toch niet en een beetje normaal gedrag zal ongetwijfeld motiverender werken dan dit gedoe.

WIKLA

PRIKKELS

CEMENT

In zijn jaarlijkse toespraak ter gelegenheid van de verjaardag van onze vorstin, sprak de commandant over het cement dat ons als krijgsmacht bijeenhoudt. Uiteraard stelde hij op die dag dat de monarchie een bindende factor was. Maar meer geloofwaardigheid wekte hij toch door erop te wijzen dat onze vrijheid wordt bedreigd door het rode gevaar. Het communisme streeft naar wereldheerschappij en ook wij worden daar de dupe van indien daar tegenover geen sterke krijgsmacht zou staan.

Over deze intentie was de troep het wel

eens, of het nu protestanten, katholieken of humanisten waren met of zonder politieke opvattingen. Ook de geboorte-grond van de toehoorders, of dat nu Brabant, Limburg of Friesland was, vormde geen belemmering voor de eensgezindheid. Nu het communisme met dat cement is weggefallen, zijn er binnen onze nationale grens geen tekenen van uiteenvallen. Zelfs de Friezen – met hun eigen taal en cultuur – hebben nog geen signaal gegeven onafhankelijk van Den Haag te willen worden.

In het voormalige Oost-blok gaat dat anders. Zowel Joegoslavië als de USSR vallen uiteen. Het cement wat daar van bovenaf werd opgelegd bleek dus niet te werken.

Het verdwijnen van het rode gevaar

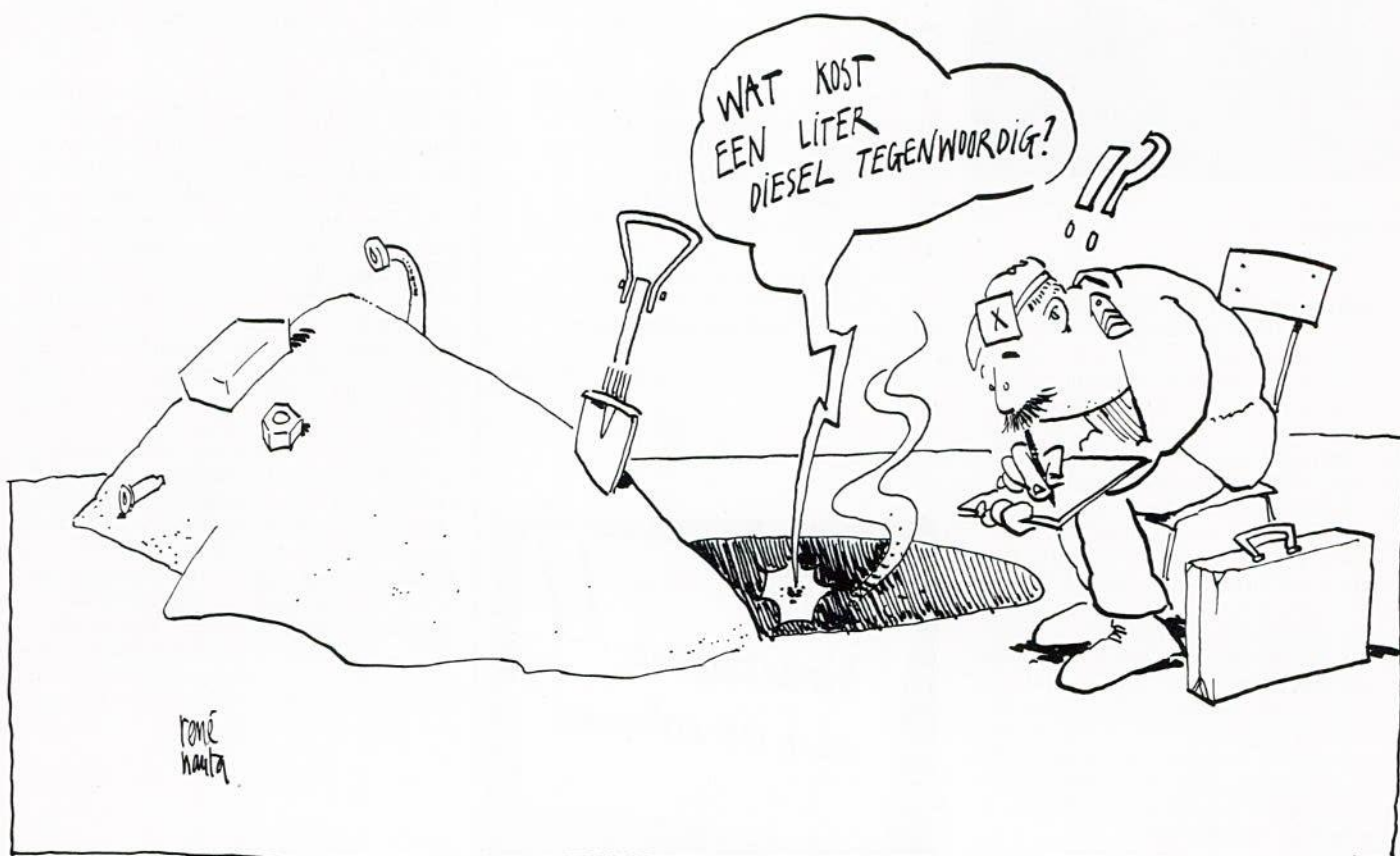
werd in onze media met gejuich ontvangen. Het einde van een dictatuur is natuurlijk een goede zaak. De vraag is echter hoe lang die vreugde zal duren. Nu al wordt door het toenemend nationalisme zichtbaar dat volkeren elkaar gaan verketteren. Daarbij worden minderheidsgroepen binnen een bevolking reeds als minderwaardige schepselen beschouwd. Ook de vrijheid van godsdienst draagt daartoe zijn steentje bij. Toen de paus van Rome één dezer dagen op bezoek was in een voormalige Oost-blok land, weigerde hij een synagoge te bezoeken. Zijn volgelingen in dat land stellen nog steeds de Joden verantwoordelijk voor de kruisiging van Jezus. Daarmee wordt de basis gelegd voor allerlei conflicten.

De wetenschappelijke grondslag voor het communisme is door Marx zo mooi op papier gezet in zijn geschriften. Hij stelde: 'Het is niet de wijze van denken van de mens, die zijn wijze van leven verklaart, doch integendeel zijn wijze van leven, die zijn wijze van denken verklaart'.

Helaas brengt de praktijk van zowel het christendom als het communisme niet het juiste cement.

Cor Out

Defensie: half miljard voor bodemsanering

DIENSTPLICHTIG, GETROUWD EN VADER BIJ DE KON. LUCHTMACHT

Dat je wordt opgeroepen om je dienstplicht te vervullen is eigenlijk niets bijzonders. Dat je dan bij de Koninklijke Luchtmacht terecht komt wel. En als je dan tewerk wordt gesteld bij de geestelijke verzorging op een vliegbasis, is dat al buitengewoon. Maar als je dan ook nog getrouwd bent en zelfs gelukkige vader ...

Dat was reden genoeg voor raadsman Frits van de Kolk en secretaris Fred Wilkens om te gaan praten met Wicher Folkers, dienstplichtig soldaat bij de KLu, geplaatst op de vliegbasis Twenthe bij de GeVo.

We hadden afgesproken met Wicher dat we 's avonds gezellig op de koffie zouden komen. Zijn woning was gemakkelijk te vinden, gelegen aan de rand van het centrum van Enschede. Een laag flat-gebouw, vierde verdieping, op nog geen vijf kilometer afstand van de grens met Duitsland.

We werden hartelijk welkom geheten door Wicher's vrouw, Franziska, die ons binnen liet in de gezellige woonkamer, smaakvol en modern ingericht, waar we ons, achter de koffie, meteen thuis voelden.

Wat waren je verwachtingen vóór opkomst in dienst over je komende dienstplichtperiode?

Eigenlijk keek ik met hoopvolle verwachtingen uit naar deze periode. Ik dacht zelfs over bijtekenen als ik er eenmaal bij zou zijn. In Kerkrade hadden ze beloofd dat ik op een rodekruisauto zou komen te rijden, ik moest dan voor de opleiding naar Hilversum. Toen puntje bij paaltje

'We voelden ons bij het jonge gezin Folkers meteen thuis'

kwam had ik niet het juiste schoolpakket voor zo'n opleiding. Ik heb veel moeite gedaan om van de landmacht naar de luchtmacht over te gaan, heel wat brieven en telefoontjes daarvoor gepleegd naar Kerkrade. Dat is ook gelukt.

Mijn vrouw Franziska is kostwinner, ik kon nog geen baan krijgen voor mijn oproep als dienstplichtige.

Nou, daar ging ik dan naar de Limos in Nijmegen. Alles leek nog leuk, een UZI in de hand was een droom van mij.

Maar wat een persoonlijke afknapper, iets wat ik van mezelf nooit gedacht had gebeurde: ik kreeg vreselijke heimwee. Via de dominee ben ik bij een overste terecht gekomen, daar vloeide rijkelijk tranen. Ik geloof dat ik eerst een half uur heb zitten huilen.

Nadat ik de overste verteld had over mijn heimwee, dat ik gehuwd was enz., moest ik even de gang op. Na enkele minuten kreeg ik te horen dat ik mij geen zorgen hoefde te maken, ik werd op Vlb. Twenthe geplaatst.

Samen met soldaat Skipp Huisman werd mij verteld dat we op de GeVo te-

werkgesteld zouden worden. Ik vond dat niet zo aantrekkelijk, ik wilde liever met motoren en vliegtuigen van doen hebben.

Toen we op Twenthe aankwamen en wij kenbaar maakten dat we op de GeVo geplaatst waren, zeiden ze daar: 'dat maken wij wel uit waar jullie komen te werken'. Ik zou toen naar de motoren gaan dat was voor mij prima. Een oom werkt daar namelijk ook. Ik dacht van de landmacht naar de KLu is gelukt, naar Twenthe is gelukt, nu zal dit ook wel goed zitten.

Dus ik zoek mijn oom op en vraag hem of de koffie klaar is. Zijn mond bleef bijna openstaan van verbazing.

Maar de droom was van korte duur. De dominee van

Twenthe was al op zoek naar 'zijn' schrijvers. En wa-

rempeel, hij kreeg ons toch als schrijvers op de GeVo.

Wat vond je van je functie als schrijver bij de GeVo?

In grote lijnen heb ik het naar mijn zin gehad. Wat ik moeilijk vond, dat waren de tijden dat ik niet veel te doen had. Op

FOTO'S FRITS VAN DE KOLK

de GeVo is het 'bezet' houden van het kantoor heel belangrijk, een groot deel van je werk. Maar ik ben meer een doemens, ik wil bezig zijn. Ik ben b.v. ontzettend nieuwsgierig, als er ergens iets aan de hand is, wil ik daar zo snel mogelijk naar toe.

Daarom leek me het werken op een rodekruisauto zo interessant. Ik vind wel dat ze de buro's van de dominee, aalmoezenier en raadsman in één gebouw moesten onderbrengen. Het is toch te gek dat je iemand die om hulp komt vragen, een paar honderd meter verderop moet verwijzen.

Ik heb veel gezien bij de luchtmacht als ik daar nu zo over nadenk. Ik heb nl. aan het dia-klankbeeld van de open dag hier op Twenthe gewerkt. Daar moest ik nogal vaak voor op stap naar diverse bases. Ik ben daar ook heel trots op. Over jaren kan ik dat aan mijn dochtertje laten zien en zeggen dat duizenden

Wicher en Skipp bij het GeVo-buro op vlb. Twenthe

mensen dit klankbeeld gezien hebben.

Wat ik ook geleerd heb.

Dat is met een computer werken; dat is mooi meegenomen.

Ik heb op de M.D.G.O.

gezet, dat is een opleiding die je de

mogelijkheid

geeft om in

bv. het

jeugd- of

internaat-

werk te

gaan werken. Ik

ik.

Ons streven is, vanaf dat we 17 waren, gericht geweest op trouwen. We hebben goed voor onze uitzet gespaard. Als er kado's te krijgen waren, vroegen we altijd praktische dingen voor het huishouden.

We wilden ook direkt een kind. We zijn misschien ouderwets, want de meesten die we kennen willen eerst een huis en een auto. Wij wilden iets van ons tweeën.

Onze dochter Marian is 14 mei 1991 geboren. Dit is werkelijk waar wij al zes jaar van droomden.

Ons huis en ons kind, we zijn heel gelukkig.

Mijn zwangerschapsverlof is bijna voorbij, dan ga ik voor halve dagen werken. Een tante van mij verzorgt dan Marian. Wicher gaat ook werken in een kinderdagverblijf. Als hij een volledige baan heeft wil ik met werken stoppen, een gezin met meerdere kinderen vind ik het fijnste. Niet dat het werk mij niet bevalt, maar ik ben liever thuis werkzaam in mijn gezin.

Konden jullie het financieel redden?

Deze vraag had ik verwacht. Zoals ik al zei, ik ben kostwinner. Mijn salaris en datgene wat Wicher kreeg, was voldoende om van te leven en ook nog wel om eens wat extra's te doen. We hebben sinds twee weken een auto. We weten echt niet wat we meer te wensen hebben. Alles wat meer te wensen is, is extra luxe.

Jullie hebben een leuk ingerichte woning, echt gezellig. Ik kan me voorstellen dat jullie met elkaar een gevoel hebben van tevredenheid. Hebben jullie ook hobby's?

Franziska: Ik lees graag. Winkelen en wandelen vind ik leuk.

Wicher: Ik zal jullie mijn hobby's laten horen - Wicher speelt op z'n keyboard enkele moderne en klassieke nummers. Ik ben vreselijk gek op muziek maken. Vroeger heb ik tien jaar pianoles gehad, nu speel ik elke vrije minuut op m'n keyboard.

We vinden beiden dat je goed kan spelen, fijn om naar te luisteren. Ik wilde nog even terugkomen op de dienst. Zijn er dingen die je verbaasd hebben?

Wicher: Ja, ik heb nog nooit zo'n onge-regeld zootje gezien als de KLu. Maar dit is niet negatief bedoeld. Je kan ook zeggen flexibel, of: ze houden rekening met je persoonlijke omstandigheden. Dat ongeregeld slaat op mijn beeld van het leger van vóór ik in dienst kwam. Oefeningen, appel enz. Bij de KLu is alles veel menselijker, er wordt naar je geluisterd.

Hun indruk van dit interview:

We hebben dit gesprek heel leuk gevonden, ook is het fijn om op vrijdagavond jullie op visite gehad te hebben. We zijn erg benieuwd naar het artikel en de foto's.

Frits van de Kolk
Fred Wilkens

?

VRAGEN STAAT VRIJ

Zojuist hoorde ik weer zo'n lied

Teksten van die liedjes:

ze gaan vaak over liefde.

Liefde, een gevoel dat je helemaal in beslag neemt,

dat je leven doet veranderen.

Een verlangen dat reikt tot aan de sterren,

liefde, het lijkt wel de vervulling van alle wensen te zijn.

Liefde zet hoog in:

verlangt veel en verwacht veel.

Houden van, in de werkelijkheid is het:

Op weg gaan naar de ander,

op weg gaan naar jezelf.

Het is: genoeg leren nemen met jezelf:

met je mogelijkheden, je grenzen, je ca-

paciteiten, je hebbelijkheden;

met je hoop en wanhoop.

Het is: genoeg leren nemen met de ander:

met diens mogelijkheden, grenzen; diens

capaciteiten, hebbelijkheden;

met diens hoop en wanhoop.

Houden van:

in de werkelijkheid is het:

op weg gaan,

gaan accepteren,

hopen dat je het redt met elkaar;

bouwen aan een gezamenlijk rippen.

Maar ook een botsend zoeken, naar en

met elkaar,

een leven lang.

Dat verlangen uit de liedjes,

het romantische zwijmelen.

het kan ontmoedigen,

verlammen zelfs.

Zo ongecompliceerd zal het nooit worden,

maar juist daardoor misschien wel meer levensecht,

meer eigen,

en ook verworven door jou/jullie zelf,

veel mooier dus.

Of niet soms?

Steven

heb op de jeugdafdeling van het ziekenhuis gewerkt, dat sprak mij erg aan. Dus over computers had ik nog niets geleerd.

Wanneer zijn jullie getrouwd Franziska, en hoe vond jij het een man te hebben die dienstplichtig is?

We zijn 5 juli 1990 getrouwd. Ik ben kostwinner. Ik werk als medisch administratief medewerkster op een pathologisch laboratorium in Enschede.

Als mijn collega's en doktoren vroegen wat mijn man deed en ik dan vertelde dat hij dienstplichtig was, keken ze of ze water zagen branden. Ze hadden bij mij blijkbaar een beeld gevormd van een man die weet ik wat was. Maar een dienstplichtige, dat vonden ze maar vreemd.

Wicher en ik hebben al van ons 17e jaar verkering. We kennen elkaar vanaf ons 14e jaar. Wicher is een dag ouder dan

BOEKEN

Humor

Het boek 'Een Geintje' bevat een 35-tal humoristische verhalen van zeer uiteenlopende, Nederlandse zowel als buitenlandse, auteurs. In de bundel komt men bijdragen tegen van schrijvers met klinkende namen zoals o.a. Woody Allen, Charles Bukovski, Tom Wolfe, Roland Topor (het titelverhaal), Godfried Bomans, Piet Grijs en Simon Carmiggelt. Ook van de partij in dit boek is Jules Deelder met zijn 'Operatie Stonehenge'. In dit verhaal be-

schrijft de 'nachtburgemeester van Rotterdam' zijn militaire diensttijd die welgeteld... 24 uur duurde. Na een uitstel van drie jaar en een week ondergedoken te zijn geweest meldt Deelder zich, zo stoned als een garnaal, bij de TD in Grave met om zijn nek 'een ketting uit een Britse plee' waaraan vier amuletten hingen: 'een ruwblikken kruis, een vogelbot, een plastic shrunken head en een kreefteschaar'. Na een (kostelijk beschreven) treinreis en enig oponthoud op het politiebureau van Grave staat hij uiteindelijk bij zijn kommandant en vertelt hem dat hij 'in Engeland was ingewijd in de geheimen van Stonehenge'. Met als uitkomst dat Deelder de andere dag 'per gesloten ambulance' naar de psychiater wordt gebracht en ongeschikt wordt verklaard voor militaire dienst: 'Operatie Stonehenge was een volledig succes geworden'. Bij uitstek geschikte lektuur voor de verloren uren tijdens een oefening.

Loek Polders (samensteller): Een Geintje en andere humoristische verhalen. Het Spectrum, Utrecht 1991. 206 blz. f 24,90. (WH)

Wielrennen

Voor de talrijke wielierliefhebbers verscheen kort geleden een niet onaardig boekje van de hand van Koen Mortelmans: 'Vlaanderen op twee wielen'. Zoals uit de titel al blijkt gaat dit boek uitsluitend over de Vlaamse wielersport. In korte hoofdstukken (met veel illustraties) neemt de auteur de lezer

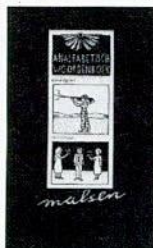

meer door meer dan een eeuw Vlaamse wielierhistorie. Weliswaar reden er al in het eerste kwart van de vorige eeuw tweewielers op de Vlaamse wegen maar pas na 1870 werden de eerste wielervedstrijden georganiseerd. De eerste jaren werd het fietsen met name bedreven door rijkeluijszontjes en duurde het tot na 1890 alvorens ook de lagere standen zich een 'stalen ros' konden permitteren. Mortelmans is niet alleen een aangenaam verteller, maar zijn boek bevat ook tal van wetenswaardigheden. Wie weet dat het wereldrekord achter grote motoren sinds 1928(!) op naam staat van Leon van der Stuyft (122,771km)? Dat rekord kwam tot stand achter een zware motor met achter de bestuurder een tweede, dikgeklede persoon, die als windscherm fungeerde. Iedere wielierliefhebber weet dat de klassieker Parijs-Roubaix de bijnaam heeft van 'de hel van het Noorden'. Slechts weinigen weten dat het deze bijnaam kreeg kort na de Eerste Wereldoorlog, niet vanwege de kasseien zelf, maar vanwege de gaten in het wegdek en het totaal verwoeste landschap. Voor de echte wielersfans meer dan de moeite waard.

Koen Mortelmans: Vlaanderen op twee wielen. Hadewijch, Antwerpen/Baarn 1991. 152 blz. geïll. f 34,50. (WH)

Woordspelingen

Iedere vrijdag verschijnt op de achterpagina van het NRC-Handelsblad een aflevering van het 'Analfabetisch woordenboek' van de kunstenaar (Willem van) Malsen. Het is steeds een strikje van vijf (los van elkaar staande) tekeningen die ieder op zich, op humoristische wijze, een woord (meestal een samenstelling) verbeelden. Onlangs verscheen een bundeling van deze getekende woord-

spelingen. Beter dan wie ook kunnen we Malsen zelf laten verwoorden wat hij met zijn tekeningen op het oog heeft: 'In dit elektronische tijdperk, waarin het beeld de plaats van het woord wil overnemen, be-

wandel ik de omgekeerde weg en prikkel ik de kijkers van mijn beeldwoordenboek om weer stil te staan bij het woord. Indachtig de historicus Huizinga met zijn concept van de Homo Ludens heb ik bovendien het spelelement heel bewust ingebracht. Dat maakt het voor de kijker wat gemakkelijker, maar bovenal leuker. Ik laat graag wat te raden over.'

Een werkelijk kostelijk boekje, in het bijzonder voor liefhebbers van cryptogrammen.

Malsen: Analfabetische woordenboek. Het Spectrum, Utrecht 1991. 100 blz. (nummering ontbreekt). f 14,90. (WH)

Vriend en vijand

In de trilogie 'De heren worden bedankt/De weg terug/Brieven uit het veld' verwoordde de voormalige sergeant-gewonden-verzorger Ant. P. de Graaff op werkelijk voortreffelijke wijze de ervaringen van de meer dan honderdduizend Nederlandse dienstplichtigen die, gedurende de periode 1946-1949, naar Indonesië werden gezonden. Die ervaringen bestaan uit (achtereenvolgens) beschrijvingen van de wederwaardigheden uit die periode, het 37 jaar na dato lopen van eenzelfde patrouille (therapeutisch proces) en een bundeling schrijnende brieven van Oud-Indiëgangers en nabestaanden van gesneuvelden. In zijn vierde boek, 'Met de T.N.I. op stap', beschrijft De Graaff de konfrontatie van een groep oudstrijders met hun vroe-

gere vijanden. Dramatisch hoogtepunt van dit boek is het gezamenlijk bezoeken, van 'vriend en vijand', van het strijdgebied van weleer. Emotionele ontmoetingen zonder meer, maar met een groot belang voor betrokkenen, zoals uit het boek duidelijk wordt, om in de herfst van hun leven eindelijk de rust te hervinden. Want uit de konfrontaties leren 'vriend' zowel als 'vijand' inzien dat ze heel gewone mensen waren en zijn en dat, alle gebeurtenissen ten spijt, het zeer wel mogelijk is na veertig jaar alsnog vrienden te worden voor het leven.

Ant. P. de Graaff: Met de T.N.I. op stap. Van Wijnen, Franeker 1991. 201 blz. geïll. f 29,50. (WH)

Wapenbroeders

Met als achtste en tevens laatste deel, 'De Vliegeniers', heeft W.E.B. Griffin zijn indrukwek-

kende serie 'De Wapenbroeders' voltooid. In deze romanserie (de delen laten zich afzonderlijk prima lezen) worden de lotgevallen beschreven van de Amerikaanse militairen vanaf de Tweede Wereldoorlog tot heden. Griffin plaatst zijn geromantiseerde boeken steeds tegen de achtergrond van een periode van de moderne wereldgeschiedenis. In de voorgaande zeven delen was het decor achtereenvolgens de Tweede Wereldoorlog, de Korea-oorlog, de oorlog in Zuid-Oost Azië, de tijd van de geheime operaties (o.a. Cuba), de guerrilla-oorlog in Vietnam en de opstand in de voormalige Belgische Kongo (het tegenwoordige Zaïre).

In 'De Vliegeniers' is Vietnam wederom het strijdtonel. Het is 1964 en de strijd begint in alle hevigheid te ontbranden. Een nieuwe vorm van oorlogvoeren moet worden uitgedacht, een strijdwijze die vraagt om nieuwe wapens en tactieken en, in het bijzonder, mannen die daar mee uit de voeten kunnen. De eerste luchtaanvaldivisie heeft evenwel alle trekken van een bij elkaar geharkte eenheid (ongetrainde militairen, plotseling onbruikbaar geworden vliegmaterieel, ongezone onderlinge rivaliteit) en blijkt als het er op aan komt niet voor zijn taak berekend te zijn.

Ook dit laatste deel is weer met kennis van zaken geschreven en zal door de liefhebbers van oorlogsromans in één ruk worden uitgelezen.

W.E.B. Griffin: De Vliegeniers. Het Spectrum, Utrecht 1991. 432 blz. geb. f 54,90. (WH)

Jeugdliefde

Medio dit jaar verscheen het romandebut van de (oorspronkelijk Indonesische) schrijfster Loes Nobel: 'Huil niet om een Belanda'. Laat ik maar direct mijn oordeel geven over deze (korte) roman: ontroerend en goed tegelijk.

Dit helder geschreven verhaal gaat over een onmogelijke liefde van een Indonesische jonge vrouw en haar blanke leraar in het koloniale Indonesië.

Zittend op een terras vertelt een moeder aan haar dochter het verhaal van haar jeugdliefde. De moeder zat op een katholieke HBS in Indonesië, rond de Tweede Wereldoorlog. Zij 'valt' op haar leraar Frans en wiskunde, een blonde man. Maar 'blond was', voor deze 20-jarige Indische vrouw, 'niet betrouwbare, betekende drieëneenhalve

eeuw koloniale onderdrukking'. Daarnaast was deze man, van over de dertig, haar leraar en ook nog kloosterling: 'Drievoudig beladent!' In toenemende mate moet ze haar gevoelens voor deze man afremmen. Ze gaat daarin zover dat ze zichzelf dwingt met een andere man te trouwen. Jaren later verneemt ze, in Nederland, via een oude schoolvriendin dat deze leraar, waar ze nog steeds om geeft, het klooster de rug heeft toegekeerd. Pas dan is ze in staat haar jeugdverdriet te verwerken.

LOES NOBEL

Huil niet om een Belanda

Deze roman, met veel symboliek en knap erin verweven Indische mythen en legenden, schiet geen moment door in de richting van melo-dramatiek (gelet op het thema had dit maar zo gekund). Dát is misschien wel de grootste verdienste van deze schrijfster. Loes Nobel: *Huil niet om een Belanda*. De Geus, Breda 1991. 111 blz. f 27,50. (WH)

Kunstwereld

De hoofdfiguur in Rien Broere's derde roman 'Meesterwerk met brief' is de 31-jarige solitaire levende beeldend kunstenaar Alex Lauwers die, naar zijn stellige overtuiging, in zijn atelier een eerste meesterwerk heeft gemaakt. Helaas voor hem denkt het 'Fonds voor de Beeldende Kunsten', waar hij een subsidieaanvraag heeft ingediend om nog meer meesterwerken te kunnen produceren, daar anders over. Weliswaar ontdekt het fonds 'een zekere ingetogenheid' in zijn werk, maar meent vervolgens toch, unaniem, te moeten besluiten de subsidie aan Alex niet toe te kennen. Een welgestelde vrouw weet hem vooralsnog van zijn voornemen om het meesterwerk in de gracht te

gooien af te houden. Wanneer zij hem evenwel bedriegt met zijn enige trouwe vriend Vincent Prins (een schilderende kunstenaar), loopt de emmer bij Alex voor goed over. Hij hangt zijn penseel in de wilgen en 'zet zijn Meesterwerk tegen een lantaarnpaal en keert het de rug toe'. Broere's 'Meesterwerk' is geen meesterwerk, maar wel een meer dan onderhoudende roman over

het wereldje van de beeldende kunst die het midden houdt tussen ironie en ernst. Rien Broere: *Meesterwerk met brief*. De Harmonie, Amsterdam 1991. 208 blz. f 34,50. (WH)

Indrukwekkend

'Ik ben zeventien jaar en sta naast moeders kist in het uitvaartcentrum. (...) Om haar hoofd een verband van het ziekenhuis. Daar hebben ze een paar gaten in haar schedel geboord om te kijken of er binnen nog iets te redden viel. Maar dat bleek onnodig. Dat verband valt me eerlijk gezegd tegen. Niet zo'n tulband als ik droeg toen ik in hetzelfde ziekenhuis lag. Twee jaar geleden. Waar ik overleefde waaraan zij is doodgegaan.' Zo begint schrijver/beeldend kunstenaar Jean-Paul Franssens zijn autobiografische roman 'Een gouden kind'. In deze roman beschrijft Franssens zijn jongensjaren, toen alles nog goed was tussen zijn moeder en hem ('Jij bent moeders gouden kind'). Een veel belangrijker plaats in de roman, dan het verlies van de onschuld, wordt door de, op de eerste bladzijde reeds aangekondigde, hersentumor ingenomen. Wanneer de jongen 15 jaar is wordt hij plotsklap (na jaren over hoofdpijn te hebben geklaagd) in het ziekenhuis opge-

nomen voor een afschuwelijke operatie. Tijdens deze ziekenhuisperiode wordt hij zich heel erg bewust dat hij zijn ouders niet alleen bewondert, maar zich ook voor hen schaamt. Voor moeder ('Om haar keurigheid. De schichtige manier waarop ze over straat gaat') en voor zijn vader die bunkers bouwde voor de Duitsers tijdens de Tweede Wereldoorlog en daar nooit berouw over toonde ('Als hij het over de oorlog heeft straalt hij'). Op intelligente wijze weet Franssens de drie hoofdthema's van dit boek (de operatie, het volwassen worden en de verhouding met zijn ouders) in elkaar te vlechten tot een werkelijk indrukwekkende roman! Jean-Paul Franssens: *Een gouden kind*. De Harmonie, Amsterdam 1991. 158 blz. f 27,50. (WH)

Nieuwe Te-Tao Ching

Van de oude boeken van wijsheid is de Tao-Te-Tjing uit het China van voor onze jaartelling zonder twijfel één van de mooiste. Telkens weer verschijnen er

nieuwe vertalingen, die wedijveren in nauwgezette weergave of poëtische vormgeving. De 81 korte hoofdstukken of verzen van dit Boek van de Weg (Tao) en de Deugd (Te) worden toegeschreven aan Lao-Tzu, dat 'de Oude Meester' betekent. Lao-Tzu was archivaris van de keizer in de 6e eeuw voor Christus en een oudere tijdgenoot van Confucius. In oktober '88 werd in deze rubriek aandacht besteed aan een prachtig geïllustreerde Nederlandse uitgave van de Amerikaanse editie van Gia-Fu Feng en Jane English (Servire, Cothen. f 49,50). Deze was - en is - een mooie aanvulling op de oude, dichtelijke vertaling van ir. J. A. Blok, die vele herdrukken beleefde en in '86 door prof. H. van Praag werd bewerkt en voorzien van een zeer verhelderende inleiding, voetnoten en toelichting (Ankh Hermes, Deventer. f 28,-)

Onlangs bracht uitgeverij Kosmos een unieke historische uitgave op de markt, ingeleid en commentariseerd door (de Amerikaanse) professor Robert G. Henricks. Deze baseerde zijn nieuwe vertaling uit het Chinees op de recent ontdekte Ma-wang-tui teksten. Eind 1973 werd de spectaculaire vondst gedaan van twee kopieën, met de penseel op zijde geschreven, van de Tao-te Ching. Ze lagen in het graf van een in 168 v. C. begraven edelman in het dorpje Ma-wang-tui (Zuid-Centraal China). Er blijken heel wat verschillen te zijn met de tot nu gebruikte teksten, die alle van veel latere overlevering zijn. Met name verschilt ook de volgorde van de spreken, vandaar nu de omkering in de titel Te-Tao Ching. Deze nieuwe vertaling getuigt van een grote wetenschappelijke nauwgezetheid, hetgeen m.i. tevens de kracht en de zwakte ervan uitmaakt. Want de nogal droge inleiding, commentaren en aantekeningen van prof. Henricks zijn zonder meer boeiend voor geïnteresseerde liefhebbers, maar deze (fraai gebonden) uitgave is, mede door de weinig poëtische vertaling, minder uitnodigend voor wie een eerste kennismaking zoekt met de diepzinnige en immer actuele levenswaarden van Lao-Tzu. Lao-Tzu: *Te-Tao Ching*. Kosmos Utrecht 1991. 311 blz. f 59,90. (FS)

Ontroerende roman

Ook in de derde korte roman van Marie Redonnet, 'Rose

Mélie Rose', waarvan de vertaling (uit het Frans door Truus Boot) onlangs bij Van Gennep verscheen, is weer alles aangetaast, kapot, versleten of inerval. Dat geldt voor landschappen, dorpen, huizen, apparaten en mensen. Toch blijft je de gebeurtenissen binnen die sfeer van hopeloze troosteloosheid volgen in een ademloze spanning. Zo verging het mij in elk geval bij 'Splendid hotel', waarin de hotelhoudster met haar twee parasiterende zusters vergeefs zwoegt om haar middel van bestaan te redden van het oprindende moeras. En ook bij 'Forever Valley', waar een meisje van 16 in een 'dancing' de douaniers van een vervallen grensgehucht 'van dienst is' en daarnaast fanatiek graaft naar de doden rond het bouwvallige dorpskerkje. In 'Rose Mélie Rose' laat Redonnet de lezer meekruipen in de huid van Mélie, een vondelingetje uit de Feëngrot, dat werd opgevoed door de oude, bijna blinde Rose in haar souvenirwinkeltje. Na de dood van Rose gaat de 12-jarige Mélie naar Oat, het vervallen havenstadje waar Rose vandaan kwam. Onder de hoede van juffrouw Marthe (die de burgemeester vervangt) leert Mélie 'het leven' kennen, o.a. door het bezoek aan thé-dansants in het Continental, een 'sjieke' havenbar op z'n retour. Bij iedere gang naar de toiletten wordt Marthe daar gevolgd door een man (wel steeds een andere...). Met de zee-man Yem ontdekt Mélie het Meeuwenstrand, en de liefde. Altijd heeft ze haar van een oude fotograaf gekregen polaroidcamera bij zich. Op de achterkant van de foto's schrijft ze wat ze voorstellen. Dan stopt ze ze in

haar boek met volksverhalen. En op de omslag schrijft ze VOOR ROSE, het kind dat ze tot slot, op haar zestiende en in alle eenzaamheid, gaat baren in de grot waar ze zelf werd gevonden. 'Ik zie geen strand meer, geen zee, geen lucht, geen meeuwen. Het waas voor mijn ogen wordt steeds dichter. (...) Ik zie niets meer, niets, behalve Rose, die in mijn bruidssluier gewikkeld in de Feëngrot ligt.' Opnieuw beklemmend, poëtisch en ontroerende, dit eigenlijk eerste boek van een omgekeerd drieliuk over het leven van een vrouw. Fascinerend geschreven! Marie Redonnet: *Rose Mélie Rose*. Van Gennep, Amsterdam 1991. 144 blz. f 29,50 (FS)

Wim Heij
Frank Spoeltra

